

МИТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖДЕРЖАВНИХ
ТОРГОВЕЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ
Сьомик Інна Миколаївна
студентка групи ФМСзм-21
науковий керівник: к.е.н., доцент, **Крисовата Катерина Вікторівна**

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖДЕРЖАВНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ	8
1.1 Сутність, роль та місце митної безпеки у системі економічної безпеки держави.....	8
1.2 Теоретико-методичні особливості міждержавних торговельних конфліктів та їх вплив на митну безпеку України.....	17
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ДОМІНАНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ЗОВНІШНЬ-ОЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ	26
2.1 Фіскально-регулююча парадигма митної безпеки держави.....	26
2.2 Мінімізація зовнішньоторговельних конфліктів на базі технологій цифровізації митного простору	40
Висновки до розділу 2	51
РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЖДЕРЖАВНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ СУПЕРЕЧОК ТА ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ	52
3.1 Виклики митній безпеці держави в умовах напружених міжнародних відносин та шляхи їх врегулювання.....	52
3.2 Пріоритети формування митної безпеки України у воєнний та пост воєнний період.....	57
Висновки до розділу 3	63
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТОК 1	74

ВСТУП

Одним із актуальних питань сучасності є проблема митної безпеки у структурі економічної безпеки держави, вона набуває першорядного значення, оскільки митна політика визначає одні із основних напрямів для прийняття основних соціально-економічних рішень в державі.

Категорія митної безпеки отримує широке міжнародне визнання, як важлива умова існування та розвитку, а також предмет наукових досліджень, особливо у контексті активізації в сучасних міждержавних торгівельних конфліктів.

У нинішніх непростих сучасних умовах, коли зовнішні та внутрішні загрози вимагають від України негайного реагування на них з метою підвищення рівня своєї національної безпеки, на перший план виходить проблема забезпечення економічної безпеки, зокрема: промислової, інвестиційної, енергетичної, технологічної, продовольчої, інтелектуальної, фінансової, на рівні всієї економіки країни, її комплексів, галузей, а також економіки окремих областей.

Отже, основне місце у системі національної безпеки займає економічна безпека яка також залежить і від митної безпеки. Вона становить основу інших видів безпеки та забезпечує економічні умови цілісності державної політики, самозбереження, самовідтворення та збереження способу життя населення. Ці умови полягають у задоволенні потреб держави у необхідних для національної безпеки економічних благах за будь-яких змін зовнішньоекономічної та політичної ситуації на яку зокрема впливають і торгівельні конфлікти.

Отже, саме визначення «митної безпеки» має особливе значення, як для України, так і для інших країн світу, оскільки стійкий рівень економічної безпеки і є головним показником прогресивного розвитку держави та її економіки. Створення ефективної системи забезпечення митної безпеки у структурі економічної безпеки є необхідним для того, щоб зайняти гідне місце у світовому економічному та геополітичному просторі.

Протягом багатьох років міжнародні економічні відносини були переважно зовнішньоторговельними, вирішували проблеми забезпечення населення товарами, які в країнах-одержувачах вироблялися неефективно, або зовсім не вироблялися. Згодом ці відносини переросли у складну сукупність міжнародних економічних відносин. Вказані процеси у міжнародних економічних відносинах особливо важливі, оскільки зачіпають інтереси кожної держави.

Першочергові завдання країни у сфері митних зовнішньоекономічних відносин включають в себе:

- встановлення заходів щодо забезпечення валютного законодавства;
- контроль за дотриманням правил провадження зовнішньоекономічної діяльності;
- захист інтересів вітчизняних виробників.

Виконання комплексу цих завдань у митній сфері впливає рівень економічної безпеки держави, і навіть на збереження її економічного суверенітету.

В умовах поглиблення глобалізації, поняття митної та економічної безпеки держави немає однозначного тлумачення, оскільки є дуже багатостороннім. У період посилення ролі зовнішньоекономічних зв'язків та впливу торгівельних конфліктів, стає все актуальнішим питання забезпечення економічної безпеки, для вирішення якого необхідно постійно докладати зусиль для підтримки на необхідному рівні, як у країні, так і в регіонах та на світовій арені.

Функціонування всіх наявних економік в середині країни залежить від впливу зовнішніх загроз внаслідок глобалізації, але глобалізація надає і позитивного впливу, шляхом відкриття нових перспектив для учасників світової спільноти. Згодом загрози набувають більш масштабного характеру, їх виникнення важко прогнозувати і часто такі загрози неможливо усунути.

Все частіше з'являються нові глобалізаційні загрози, які торкаються всіх країн світової спільноти, оскільки подібні загрози набувають системного характеру, особливо це стосується військових конфліктів, набуває дедалі

більшого впливу на необхідність посилення митної безпеки в Україні військового вторгнення РФ. У таких умовах стає неможливим забезпечити економічну безпеку країн без міжнародного співробітництва, оскільки більшість проблем не може бути вирішена лише з використанням національних механізмів та інструментів регулювання.

У сучасних умовах значно посилився взаємозв'язок між національною економічною безпекою та міжнародною економічною безпекою, оскільки ефективне забезпечення національної неможливо без підтримки на належному рівні міжнародної економічної безпеки.

Зміцнення державності, міжнародного авторитету та економічного суверенітету України супроводжується посиленням вже сформованих загроз економічної безпеки України внаслідок військового конфлікту з боку РФ, а також появою принципово нових викликів її національним інтересам, саме тому назріла необхідність розробки сучасних підходів до питань забезпечення економічної безпеки в питаннях які стосуються митної безпеки в умовах активізації міждержавних торговельних конфліктів а також військових дій внаслідок агресії РФ в Україні.

Забезпечення митної безпеки держави, безперечно, залишається провідною функцією митних органів. При цьому використовуються різні інструменти забезпечення митної та економічної безпеки. До них відносяться методи правоохоронної діяльності та засоби економічного регулювання. Ці методи регулювання були розглянуті в ході написання магістерської роботи і становили основу проведеного дослідження.

Таким чином, зі зростанням значущості митних органів у підтримці стабільного рівня митної безпеки у структурі економічної безпеки України, все частіше з'являються нові найважливіші завдання та конкретні потреби в галузі митної справи, це і визначає безперечну практичну значущість та актуальність обраної теми дослідження.

Об'єктом дослідження є сфера митної безпеки України в контексті активізації міждержавних торговельних конфліктів.

Предметом дослідження виступає роль митних органів у забезпеченні митної безпеки у структурі економічної безпеки України в контексті активізації міждержавних торговельних конфліктів.

Метою роботи є визначення ролі митних органів у забезпеченні митної безпеки України в контексті активізації міждержавних торговельних конфліктів. Відповідно до мети, потребує вирішення наступні **завдання** дослідження:

1. Розкрити сутність теоретико-організаційних аспектів митної безпеки в умовах активізації міждержавних торговельних конфліктів.

2. Дослідити практичні домінанти забезпечення митної безпеки України в умовах посилення зовнішньоекономічних ризиків.

3. Визначити наступні напрямки підвищення рівня митної безпеки України в умовах міждержавних торговельних суперечок та військових конфліктів в сучасних умовах.

Обсяг та структура роботи. Кваліфікаційна робота на визначену актуальну тему складається із вступу, трьох взаємопов'язаних розділів, шести підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (60 найменувань), додатку. Загальний обсяг основної частини роботи – 65 сторінок машинописного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖДЕРЖАВНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

1.1 Сутність, роль та місце митної безпеки у системі економічної безпеки держави

Задля визначення сутності, ролі та місця митної безпеки України, необхідно для початку розглянути та проаналізувати поняття «економічна безпека». Так, відповідно до існуючих підвалин законодавчого забезпечення, відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» [2] у частині визначення стратегії розвитку, економічна безпека – це насамперед частина загальної системи національної безпеки держави, а також важлива якісна характеристика економічної системи країни. Вона нерозривно пов'язана з такими поняттями, як забезпечення обороноздатності, підтримка соціального світу у суспільстві, захист від екологічних лих. Простіше кажучи, економічна безпека торкається більшості аспектів життя держави, соціуму, економіки».

У стратегічних основах розвитку економічної безпеки це поняття сприймається як стан захищеності національної економіки від зовнішніх і внутрішніх загроз, у якому забезпечуються економічний суверенітет країни, єдність її економічного простору, умови реалізації стратегічних національних пріоритетів України.

Крім того, необхідно виділити інші важливі поняття, що використовуються в законодавстві України.

Економічний суверенітет України – об'єктивно існуюча незалежність держави у проведенні внутрішньої та зовнішньої економічної політики з урахуванням міжнародних зобов'язань.

Національні інтереси України в економічній сфері – об'єктивно значущі економічні потреби держави, задоволення яких забезпечує реалізацію стратегічних національних пріоритетів України.

Загроза економічній безпеці – сукупність умов та чинників, що створюють пряму чи непряму можливість завдання шкоди національним інтересам України у економічній сфері.

Викликами економічної безпеки в сучасних умовах є сукупність факторів, здатних за певних умов призвести до виникнення загрози економічної безпеки.

Ризик у сфері економічної безпеки – полягає у можливості завдання шкоди національним інтересам України в економічній сфері у зв'язку з реалізацією загрози економічній безпеці.

Забезпечення економічної безпеки – реалізація органами державної влади, органами місцевого самоврядування та Національного банку України у взаємодії з інститутами громадянського суспільства комплексу політичних, організаційних, соціально-економічних, інформаційних, правових та інших заходів, спрямованих на протидію викликам і загрозам економічній безпеці та захист національних інтересів України в економічній сфері.

Слід підкреслити, що сама економічна безпека має непросту внутрішню структуру. Слід виділити три найбільш значущі елементи відповідно до безпеки у стратегії розвитку митної безпеки [34]:

1) Економічна незалежність (в умовах нинішнього міжнародного поділу праці економічна незалежність означає контроль держави над національними ресурсами, досягнення високого рівня якості продукції, що забезпечить конкурентоспроможність країни та дозволить йому на рівні з іншими країнами брати участь у світовій торгівлі, коопераційних зв'язках та обміні науково-технічними досягненнями).

2) Стабільність і стійкість національної економіки (цей елемент є захист власності у всіх її формах, утворення надійних умов та гарантій для підприємницької діяльності, а також утримання факторів, які здатні вплинути на стабілізацію ситуації).

3) Здатність до саморозвитку та прогресу (створення сприятливого клімату для інвестицій та інновацій, постійна модернізація виробництва, підвищення професійного освітнього та загальнокультурного рівня працівників

стають невід'ємними та обов'язковими умовами стійкості та самозбереження національної економіки).

Над вивченням проблем, пов'язаних з економічною безпекою, нині працюють не лише уповноважені у сфері військової науки, політологи, соціологи та економісти, а й представники інших наук, наприклад, історики, юристи, демографи, біологи та екологи. Ці фахівці проводять дослідження структурних та функціональних елементів загальної системи економічної безпеки. Адже існує досить широкий діапазон підходів до формування уявлення про економічну безпеку – понад двадцять різних підходів. Це є підтвердженням, по-перше, актуальності цієї проблеми; по-друге, відсутність чітко сформованого розуміння суті феномена економічної безпеки, і, по-третє, недосконалість чинної законодавчої бази у цій галузі.

Незважаючи на відмінність поглядів на сутність поняття економічної безпеки, вчені все ж таки дійшли згоди в трактуванні мети економічної безпеки, яка зводиться до недопущення нераціонального за соціально-економічними, політичними та національними критеріями використання природних та трудових ресурсів, їх перерозподілу на користь конкуруючих країн.

Таким чином, економічна безпека є сукупністю умов і чинників, які забезпечують соціально-економічну і військово-політичну стійкість нашого суспільства та держави; протистояння впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. Економічна безпека є фундаментом національної безпеки, а також виступає як гарант незалежності держави.

Тим не менш, якщо взяти до уваги умови глобалізації процесів світового розвитку, інтеграції політичних та соціально-економічних відносин, що формують дедалі нові загрози для розвитку особистості, суспільства та країни, Україна і умовах військової агресії Росії на даний момент формує нову стратегію до державної політики у сфері національної безпеки [30].

Стратегія економічного розвитку – це базовий документ стратегічного планування, що визначає національні інтереси та стратегічні національні пріоритети України, цілі, завдання та заходи в галузі внутрішньої та зовнішньої

політики, спрямовані на зміцнення національної безпеки України. Таким чином, в сучасних умовах, основними елементами економічної політики є зовнішньоторговельна політика та її найважливіша складова частина – митна політика. Вона спрямована на створення сприятливих умов для розвитку національної економіки та забезпечення економічної безпеки.

Реалізація стратегії національної безпеки має стати фактором зміцнення оборони країни, соціально-економічного розвитку, державної безпеки та громадського правопорядку, забезпечення політичної стабільності в суспільстві, підвищення конкурентоспроможності та статусу України на міжнародній арені.

Стратегія національної безпеки України переслідує певну мету, полягає у створенні сприятливих умов реалізації сталого розвитку держави, надійного середовища для реалізації конституційних права і свободи громадян України, і навіть у збереженні суверенітету і територіальної недоторканності держави.

У стратегії також розглянуто мету забезпечення економічної безпеки – забезпечення такого типу розвитку економіки, відповідно до якої були б забезпечені прийнятні умови для життя та розвитку особистості, соціально-економічної та військово-політичної стабільності суспільства та збереження цілісності держави, успішного протистояння впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

Державна стратегія економічної безпеки України в сучасних умовах має бути орієнтована, насамперед, на підтримку достатнього рівня виробничого, науково-технічного потенціалу.

Вивчення питання щодо сутності економічної безпеки передбачає розгляд наступних ключових понять:

1. Об'єкти економічної безпеки. Ними виступають як економічна система в цілому, так і її складові: природні багатства, виробничі та невиробничі фонди, нерухомість, фінансові ресурси, господарські структури, сім'я, окрема особистість та ін.

2. Суб'єкти економічної безпеки. Ними виступають: держава та її інститути, законодавчі структури, підприємства та фірми як державного, так і приватного сектора економіки.

3. Загрози економічної безпеки – це явища і процеси, що негативно впливають на господарство країни, що ущемляють економічні інтереси особистості, суспільства і держави.

Основними загрозами, що торкаються, перш за все внутрішньо-економічне середовище країни, є [19]:

- сучасні умови, які характеризуються військовою агресією РФ проти України;

- ризик поширення COVID-19;

- шахрайство у кредитно-фінансовій сфері;

- прорахунки в управлінні державною власністю;

- непослідовний та нестабільний характер митно-податкової політики держави;

- комерціалізація засобів на тлі слабого законодавчого забезпечення;

- суперечливість і вразливість існуючої законодавчої основи;

- розширення кримінального (в т. ч. контрабандного та контрафактного) бізнесу;

- нестабільність у правовій та правоохоронній сферах;

- корупційні явища в управлінських процесах;

- недостатня роль держави у захисті інтересів суб'єктів економіки.

Відзначається також наявність зовнішніх економічних факторів, сукупна дія яких формує один із фундаментальних джерел загроз економічній безпеці:

- значна зовнішня заборгованість;

- відсутність цілісної нормативної основи регулювання зовнішньо-економічної діяльності;

- залежність від імпорту;

- нерозвиненість інфраструктури підтримки вітчизняного експорту;

- втрата освоєних ринків збуту;

- витік інтелектуальної власності та кадрів за кордон;
- вивіз за кордон валюти та сировини та інше.

Ще однією важливою загрозою, що впливає на економічну безпеку країни, яку слід було б виділити, можна назвати малу інформаційну оснащеність керівних структур про стан справ у Україні.

Також, на підставі проведеного дослідження поняття економічної безпеки, можемо визначити три основні взаємопов'язані напрями, за якими такі інтереси формуються, а саме: нівелювання поточних загроз економічній безпеці; забезпечення ефективної діяльності митних органів; забезпечення сталого економічного розвитку (рис. 1.1).



Рис. 1.1. Митні інтереси держави

Джерело: складено за даними [29]

Зазначимо, що сфера всіх митних інтересів держави полягає в площині досягнення певних економічних результатів і дотримання митного законодавства суб'єктами ЗЕД і контролюючими органами.

Відповідно до укладеної парадигми, складовими економічної безпеки [16], є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньо-економічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна та фінансова безпека (рис. 1.2).

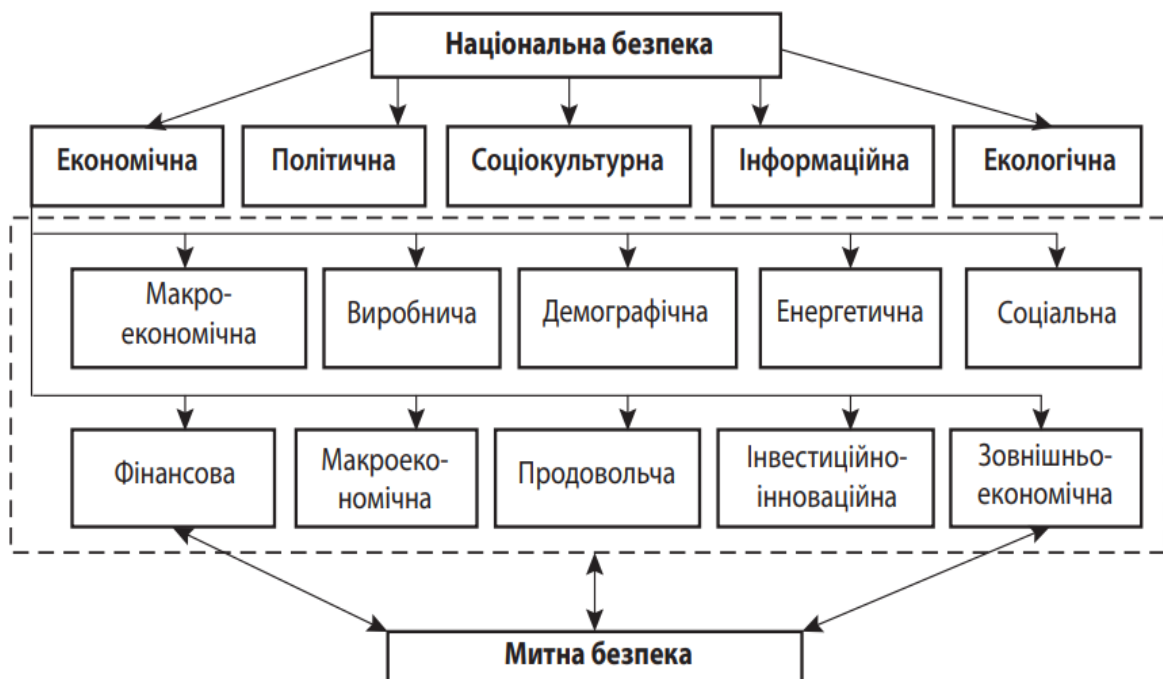


Рис. 1.2. Складові економічної безпеки

Джерело: складено за даними [29]

Підсумовуючи, слід зазначити, що економічна безпека є невід'ємною частиною економічної системи. Економічна та у її структурі, митна безпека країни – це найважливіша частина у структурі національної безпеки України. Виконання найважливіших завдань із забезпечення економічної безпеки держави більшою мірою покладено митні органи.

Основні функції митних органів визначено у митному кодексі [1], та інших нормативно-правових актах України. Митний кодекс відносить митні органи до

правоохоронних та визначає їх основною частиною сил забезпечення економічної безпеки держави [1].

Митні органи покликані здійснювати контроль за дотриманням законодавства у сфері митної справи та іншого законодавства, контроль за виконанням якого покладається на них.

Функції митних органів можна поділити на основні та забезпечувальні [9]. Основні функції розкривають сутність управлінської діяльності митних органів. Склад основних функцій безпосередньо закріплений у Митному кодексі.

До їх функцій слід віднести всі види діяльності адміністративно-господарського характеру (рис. 1.3).

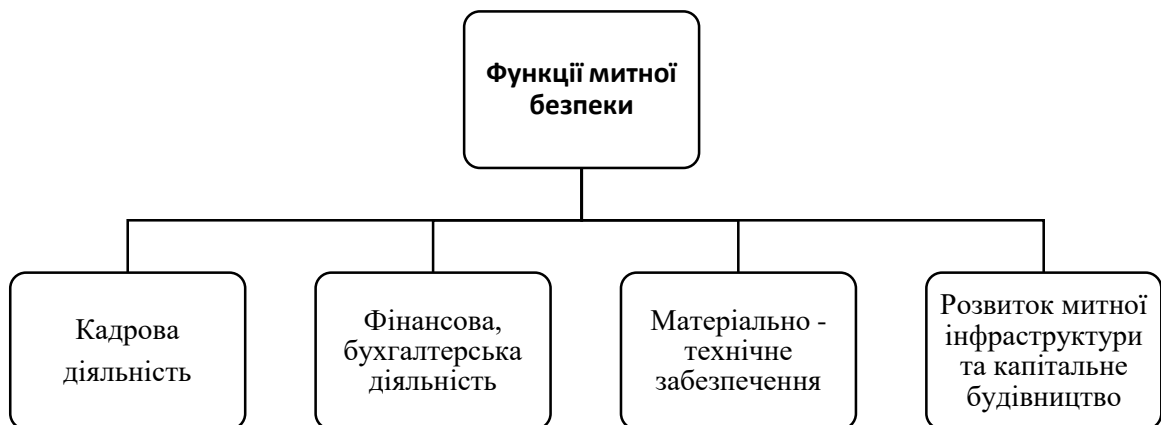


Рис. 1.3 Функції митної безпеки

Джерело: складено за даними [1]

Спільність функцій митних органів у тому, що, реалізуючи єдину митну політику держави, всі вони беруть участь у забезпеченні стратегії розвитку митної справи. На території України застосовується принцип однаковості застосування митного законодавства України усіма митними органами.

Функції митних органів щодо забезпечення економічної безпеки представлено на рис. 1.4.



Рис. 1.4 Функції митних органів щодо забезпечення економічної безпеки

Джерело: складено за даними [29]

Для того щоб створити сприятливий інвестиційний клімат у Україні, а також оптимальні умови для ведення ЗЕД, федеральна митна служба постійно вдосконалює митне адміністрування, систематично ведеться робота з розвитку системи управління ризиками відповідно до міжнародних стандартів ризик-менеджменту, підвищення автоматизації процесу управління ризиками, забезпечення виявлення ризиків у всіх напрямках митного контролю під час здійснення різних митних операцій.

Виходячи з цього, можна дійти висновку, що митні органи роблять істотний внесок у забезпечення економічної безпеки країни, ефективно

виконуючи свої функції. Всі перераховані вище функції спрямовані на зміцнення економічної безпеки.

Митні органи активно співпрацюють з іншими правоохоронними та державними органами для забезпечення найбільш стабільного рівня економічної безпеки. У цьому особливу роль грає взаємодія митних органів із відділом боротьби з економічними злочинами.

1.2 Теоретико-методичні особливості міждержавних торговельних конфліктів та їх вплив на митну безпеку України

В сучасних умовах необхідно приділяти посилену увагу питанням забезпечення митної безпеки держави через домінування у світовій економіці конфліктних ситуацій (зокрема – військове вторгнення РФ в Україну), торговельних суперечок, а також експансії пандемії COVID-19.

Розглянемо більш деталізовано детермінанти торговельних конфліктів які мають місце на сьогоднішній день.

Торговий конфлікт (війна) – це інструмент, що часто використовується державами для реалізації своєї зовнішньої економічної та торгової політики

Торгова війна – це суперництво двох або більше країн з метою захоплення іноземних ринків або захисту своєї власної економіки . Також торгової війни можна визначити як ситуацію, коли держави намагаються завдати шкоди економікам та торгівлі одна одній [33].

Тариф, як метод який застосовується в торгівій війні – це податок або мито, що накладається на товари, що ввозяться в країну. У глобальній економіці торгова війна може стати дуже шкідливою для споживачів та підприємств обох країн, і її поширення може торкнутися багатьох аспектів обох економік [19].

Торговий конфлікт може бути частиною ширшого поняття - економічної війни – і проводиться у їх рамках . Головним призначенням економічної війни є

завдання великої шкоди країні-супернику на ринку будь-якого товару, що спричинить дестабілізацію, можливо, всієї державної системи. Простота цього методу полягає в тому, що це буде та сама економічна діяльність, проте спрямована конкретно на те, щоб інша держава зазнала збитків [23].

Таке явище, як торговельний конфлікт, виникло вже давно, фактично від початку зародження торговельних відносин. Наприклад, у X-XIII ст. відбувалися торгові війни відомому торговому шляху «З варяг у греки». Кочівники захоплювали майно купців і стягували велике мито за їхнє перевезення. Ще одним яскравим прикладом можна вважати опіумні війни Франції, США та Англії проти Китаю в XIX столітті, за підсумками яких Китай, як сторона, що програла, встановив для Британії сприятливі ввізні мита і відкривав свої головні порти для британських продуктів [37].

Незважаючи на те, що феномен торгового конфлікту зародився дуже давно, звичний вигляд він набув лише в середині 20-го століття, коли комплементарна торгівля або партнерство, поширена в 18-му столітті, перетворилася на конкурентну, а потім в суперницьку. Суперницька торгівля стала компонентом торгової війни.

Торговельна війна, яка розпочинається в одному секторі, може охопити й інші. Аналогічним чином, торговельна війна, яка починається між двома країнами, може торкнутися інших країн, які спочатку не залучені до торгової війни. Такий конфлікт може стати результатом протекціоністської схильності.

Існує два основні види торгових воєн, які використовують держави різних країн світу [39]:

- Оборонна – той, хто здійснює цей вид торгового конфлікту, прагне зберегти статус-кво;
- Наступальна – той, хто здійснює цей вид торговельного конфлікту прагне збільшення власного прибутку та витіснення інших країн-суперників з ринку.

Оборонна торговельна війна є одним із заходів протекціонізму. До методів ведення цього виду торгової вони можна віднести:

- Підвищення ставок імпортного мита;

- Зниження імпорتنих квот;
- Введення нетарифних обмежень;
- Введення технічних бар'єрів.

Також торговельний конфлікт може стати наслідком будь-якого виду протекціонізму (селективний, галузевий тощо). Сам же по собі протекціонізм – це захист національного виробника.

Протекціонізм також можна виділити як особливий метод ведення торгової війни, який може забезпечити державі економічну стабільність та незалежність, збільшення добробуту та переваги у сфері економіки, що може призвести до збільшення способу життя.

Незважаючи на наведені вище явні переваги протекціонізму, така політика має і мінуси, але й інші плюси. До плюсів можна віднести боротьбу з безробіттям усередині країни та збереження національних господарств. До мінусів – товари на внутрішньому ринку можуть не розвиватися або навіть погіршуватись через відсутність конкуренції з іноземними товарами, а у споживачів, отже, немає вибору між продукцією.

До методів ведення наступальної торгової війни можна віднести такі заходи [37]:

- зниження експортних митних тарифів;
- підвищення експортних квот;
- використання демпінгових цін;
- введення економічної блокади чи ембарго.

Сутність проблеми ролі митного оподаткування в умовах торговельних воєн, як чинника економічної безпеки держави полягає у забезпеченні ефективності адміністрування митних платежів, враховуючи умови надійності, що зберігаються у державі як інституті, що регулює економіко-митну політику [19].

Простежується вплив митної системи на стан національної економіки. В економічній сфері під таким впливом розуміють контроль за експортно-імпортними операціями, боротьба з протиправною (тіньовою) економічною

діяльністю, протидія неконтрольованому відтоку національних матеріальних, фінансових, інтелектуальних, інформаційних та інших ресурсів. Зазначені вище призначення митної системи необхідно виконувати насамперед засобами митного контролю, тарифного та нетарифного регулювання. Таким чином, формування та проведення відповідної економічної політики в системі гарантій митної безпеки та впровадження механізмів блокування та усунення факторів, що підривають митну систему, є актуальною проблемою державної політики у сфері забезпечення митної безпеки [3].

Одним із найпоширеніших методів ведення торгових воєн є санкції. Їх також можна зарахувати до заходів наступальної війни. Проте, санкції можуть запроваджуватися не лише через наміри отримати економічну вигоду, а й через розбіжності у політиці.

Під санкціями розуміються обмеження, які запроваджуються однією державою (чи державами) проти іншого, з метою обмеження активності у політичній, економічній та інших сферах. Санкції також можуть використовуватися як важіль для досягнення завдань, які поставили перед собою держави-ініціатори.

Санкції мають безліч підвидів, але саме до економічних можна віднести [37]:

- санкції з торгівлі (експорту, імпорту, інвестиції);
- фінансові санкції (грошові операції, операції дорогоцінних металів);
- санкції з транспорту (авіаційний, морський та наземний транспорт);
- цільові санкції (проти певних (фізичних) осіб);
- санкції з послуг та сервісів (банки, платіжні системи, страховки) .

Актуальним питанням вивчення санкцій в сучасних умовах є введення санкцій проти країни – агресора Російської Федерації в умовах війни із нею в Україні. У цьому контексті, слід відмітити, що 24 лютого 2022 року почався новий етап російсько-української війни, яка триває з 2014 р. Широкомасштабне вторгнення російської федерації та брутальні дії російської армії спричинили значні матеріальні збитки, масові жертви серед військових і цивільного

населення, у тому числі дітей і жінок, руйнування міст і сіл, комунальної та транспортної інфраструктури, а також значне падіння економіки України.

Дії російських військових порушують усі можливі норми міжнародних нормативно-правових актів, що стосуються прав людини: застосовують заборонену міжнародними правовими актами зброю, вчиняють вбивства, катування, зґвалтування мирного населення. Світ вже відреагував на збройну агресію росії, застосовуючи економічні санкції проти держави-агресора, її посадовців та олігархів, проте чи є ця реакція достатньою для зупинення війни?

Після 2014 року, початку збройної агресії росії, країни ЄС продовжували експортувати зброю до РФ, не вводячи жодних обмежень. До 24 лютого 2022 року не було застосовано жодних істотних економічних санкцій, щоб запобігти війні, хоча було відомо про накопичення російських військ на кордоні й підготовку наступу. Країни ЄС продовжували будівництво «Північного потоку – 2», не застосовуючи жодних обмежень з приводу збройної агресії щодо України.

Економічні санкції, в широкому розумінні, є конкретними економічними методами застосування економічної сили країною для досягнення різних цілей. У вузькому сенсі, це економічні інструменти покарання інших країн за правопорушення [38, с. 11].

Ефективність економічних санкцій проти росії залежить напряду від рішучості країн ЄС, Великої Британії та США. Після початку повномасштабного наступу країни ЄС, США і Британія почали впровадження першого пакету санкцій.

Росія лише за 10 днів повномасштабного вторгнення в Україну стала найбільш санкціонованою державою у світі. За даними Bloomberg, станом на 8 березня 2022 року було накладено 5530 санкцій [39].

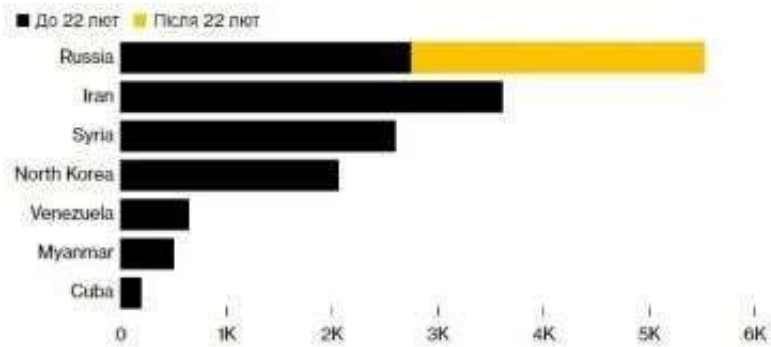


Рис. 1.1 Рейтинг за кількістю санкцій проти Росії і країн світу [39]

Кількість санкцій проти росії перевершила Іран, проти якого протягом десятиліття було введено 3616 санкцій, більшість через ядерну програму та підтримку тероризму. Згідно рейтингу, після росії і Ірану, до списку найбільш санкційних держав входять Сирія, Північна Корея, Венесуела, М'янма і Куба.

У контексті дослідження теоретико-методичних особливостей міждержавних торговельних конфліктів, варто також розглянути питання про те, чому з'являються торгові війни?

На практиці стає ясно, що держави, які встановлюють мінімальні мита або повністю знімають торгові бар'єри (фритредерство), виграють від цього, оскільки темпи зростання їх економік збільшуються. Однак, не всі країни одержують рівний прибуток, і це породжує конфлікт.

Торгові війни можуть розпочатися, якщо одна країна вважає, що країна-конкурент веде несправедливу торговельну політику. Вітчизняні профспілки чи галузеві лобісти можуть чинити тиск на політиків, щоб ті зробили імпортовані товари менш привабливими споживачам, підштовхуючи міжнародну політику до торгової війни. Крім того, торгові війни часто є результатом неправильного розуміння широко поширених переваг вільної торгівлі.

Ті країни, чий прибуток від фритредерства виходить нижчим за очікуваний, переходять до політики протекціонізму, яка, як уже було зазначено раніше, може бути причиною торгових воєн.

Ще однією причиною можна назвати бажання держав захопити нові ринки збуту, а для цього необхідно обіграти конкурентів, особливо, чий товар схожий за характеристиками.

Також країна може використовувати торгові війни для виходу з кризи та підняття економічного статусу. Держава може витіснити іноземні товари і цим спробувати підняти власну економіку. Такий спосіб використали Японія після Другої світової війни. І останньою причиною виникнення торгових конфліктів можна назвати бажання держави, проти якої були введені торгові обмеження, завдати удару у відповідь .

Розглянемо далі, як впливають торгові конфлікти на виконання завдання забезпечення митної безпеки. Успішність чи провал торгової війни можна визначити тим, які втрати зазнає країна-ініціатор. Якщо витрати на ведення такої війни перевищують прибуток, то можна говорити про те, що торгова війна провалилася.

Якщо країна прогала у торговельній війні, то основними наслідками для неї може бути втрата статусу-кво або розорення. Ніхто не хоче такого результату, навіть його ймовірність може мати негативні наслідки, тому держави намагаються вирішити торгівельні суперечки мирно, наскільки це можливо. Для цього вони звертаються у міжнародні організації, такі як СОТ чи у організацію глав «сімки» з економічних питань.

Однак, якщо простежити, скільки торгових воєн ведеться зараз, можна зрозуміти, що переговори у рамках міжнародних організацій не сприяють зміцненню відносин.

Для прикладу конкретних наслідків для країн, можна навести в сучасних умовах США, які зараз перебувають у торговельній війні з Китаєм [11]. Так, через торгівельну війну піднялися ціни на споживчі товари, які використовують сталь та алюміній. Постачальники соди та пива першими підняли ціни. Витрати збільшились на імпорتنі вішалки для одягу, матеріали для важкого обладнання, а також виробники комп'ютерних чипів та інструментів. Mid-Continent Nail Corporation у Міссурі оголосив про звільнення, тому що ціни на сталь стали

надто високими, щоб залишатися прибутковим у галузі. Harley Davidson оголосив, що перемістить деяке виробництво за кордон, щоб уникнути відповідних тарифів ЄС.

Також можемо навести приклад, як продажі лобстерів у штаті Мен постраждали від китайських тарифів у відповідь на американські морепродукти. Каліфорнійські виробники сиру вже бачать, що їхні ринки в Китаї та Мексиці зникають через тарифні санкції в відповідь. Тарифи також уповільнили експорт деревини та зерна зі США, згідно з даними The Wall Street Journal [11].

Так, згідно із наведеними джерелами, американська сторона не відразу відчує наслідки торгової війни їхньої держави з Китаєм, але зрештою все ж таки його відчують. Коли компанії змушені компенсувати вищі витрати через нові тарифи, вони повинні перекласти цей тягар на споживачів. Таким чином, можна помітити, що слабкі держави прагнуть брати участь у торговельних війнах. Сильні країни навіть у разі програшу, що веде до поганих наслідків, зможуть вижити та відновити свою економіку. Проте, програш слабких країн може призвести до краху. Тому в списку країн, які часто ведуть торгіві вони, можна бачити переважно США, Японію, Росію (особливо у останній час посилення санкцій щодо РФ внаслідок їх військового вторгнення і агресії проти України), країни ЄС та НАТО.

Висновки до розділу 1

Відповідно до проведеного в розділі 1 дослідження, можемо зробити висновок про те що митні органи виконують певні функції:

- забезпечують порядок переміщення товарів через кордон згідно з певними правилами;
- проводять митний контроль та митне оформлення;
- здійснюють контроль імпорту та експорту;
- здійснюють валютний контроль;
- забезпечують дотримання законодавства у сфері митної справи;
- захищають інтереси українських споживачів від товарів, що ввозяться;
- беруть участь у розробці та реалізації митної політики;
- стягують мита та митні платежі;
- регулюють торговельно-економічні відносини;
- ведуть митну статистику;
- сприяють розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Розглядаючи сучасний стан вивчення проблеми ведення торгових війн в сучасних умовах посилення митної безпеки України, варто підсумувати, що це не нове явище. Торгівельні війни можуть приймати різні форми і має безліч способів реалізації. Держави часто використовують торгові конфлікти ведення зовнішньої політики, проте до останнього намагаються вирішити всі розбіжності мирно, оскільки не часто навіть ініціатори цього конфлікту можуть вийти переможцями. Також торгові війни можуть дуже вдарити по економіці країни, навіть по розвиненій.

Таким чином, торгові війни – це поширене явище з багаторічною історією. Існує кілька видів торгових війн, а також безліч видів її реалізації. Торгові конфлікти виникають з багатьох причин (політичних чи економічних та ін.).

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ДОМІНАНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ

2.1 Фіскально-регулююча парадигма митної безпеки держави

На даному етапі історичного розвитку існують реальні внутрішні та зовнішні загрози економічній безпеці держави, недопущення форсування яких має бути найголовнішим компонентом державної політики України. З метою забезпечення економічної безпеки держави необхідно підкреслити ті дійсні та ймовірні руйнівні фактори безпеки, які є можливими загрозами. Зовнішні та внутрішні небезпеки у державній стратегії економічної безпеки України визначаються як сукупність правил і умов, що утворюють небезпеку для життєво значимих економічних інтересів особи, суспільства та держави.

До загроз сучасного період належать: військове вторгнення РФ в Україну, різноманітні дефіцити і кризові ситуації, катастрофи, обставини руйнівного характеру, поширення пандемії COVID-19. Загроза сприймається – як безпосередня небезпека, яка потребує запобіжних операцій. Загроза економічній безпеці є підсистемою системи загроз для державної безпеки [44].

Економічна безпека України є базисом, матеріальною основою національної захищеності, і виступає запорукою автономії держави від дій північного агресора, характеризує потенціал проведення самостійної фінансової політики і створює змогу поступального, стійкого соціально-економічного становлення країни за умов глобалізації світового господарства та геополітичних ризиків.

Загроза безпеці – це сукупність причин та умов, що утворюють ризик життєво значимим інтересам особи, суспільства та держави. Справжній та ймовірний ризик предметам безпеки, що виходить від внутрішніх та зовнішніх джерел загроза, встановлює зміст діяльності із забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки [34].

Національний ступінь економічної безпеки пов'язаний із забезпеченням недоторканності життєво значимих інтересів людей, суспільства та держави, забезпеченням зменшення впливу у розвитку держави, сторонніх держав, усуненням економічних загроз національного масштабу, забезпеченням розумного витрачання природних ресурсів, забезпеченням розвитку галузі науки та освіти, посиленням рентабельності функціонування всіх структур народного господарства, у тому числі транспортної інфраструктури, гарантією економічної незалежності та соціальної законності, здійсненням соціальної безпеки населення та покращенням рівня його життя, підтвердженням системи переваг урегулювання соціально-економічних проблем, підтриманням національних традицій та способу життя, наданням злагодженого розвитку держави [34].

Загроза економічної безпеки країни – це ризик заподіяння шкоди народному господарству в цілому та його галузям зокрема, фінансово-кредитної концепції держави, ймовірність ушкодження соціально-економічної стійкості суспільства та економічного стану.

А в рамках системного підходу є необхідною спрямованість на всіляке широке уявлення даної проблеми, де розглядається багатоаспектність діяльності сфери економічної безпеки та ставляться до уваги точки зору різних дослідників з цього питання.

З-поміж загроз економічної безпеки рекомендується розібрати, перш за все загрози об'єктивні та суб'єктивні. Загрози об'єктивні об'єднані під впливом умов, які залежать від втручання людини (зміни у природній сфері, природоохоронні аварії, не пов'язані з громадською діяльністю), суб'єктивно – обумовлені діяльністю людини (похибки людської діяльності) [19].

Інший вид загроз – загрози зовнішні та внутрішні. Зовнішні загрози за нинішніх обставин мають особливу роль. Це пов'язано з тим, що прогресивне формування відрізняється принципово новими, відповідно до взаємовідносин, до попереднього кроку даними. Порівняння необхідно здійснювати згідно з характеристиками.

Слід зазначити, що важливість для дійсного сектора економіки цих загроз різні автори кваліфікують по-різному, іноді задовольняючись акцентуванням на зовнішні та внутрішні загрози. Для того, щоб послабити зовнішні загрози економічній безпеці країни, необхідно посилити контроль за рухом та використанням природних ресурсів, відновити обсяг геологорозвідувальних робіт та випереджати зростання розвіданих запасів палива та сировини в порівнянні з видобутком; здійснити широку модернізацію видобутку та первинної переробки паливно-сировинних ресурсів, а також перейти до ресурсозберігаючих технологій. Надалі це дозволить досягти відносного та абсолютного скорочення внутрішніх потреб природних ресурсів, збільшити частину експортної валютної виручки, що спрямовується на інвестиційні цілі.

Для того, щоб знизити імпорتنу залежність, потрібна фінансова допомога держави українських товаровиробників, здатних випускати продукти, які сьогодні затребувані Заходом. Дуже важливо також використовувати більш еластичну концепцію мит, встановити сфери економіки, які потребують митної охорони [34].

Для централізованого керівництва економікою України дуже важливо активно впроваджувати і використовувати методи державного планування.

З-поміж опосередкованих загроз економічній безпеці акцентуються: невисока конкурентоспроможність продукту, перевага сировинної орієнтованості експорту, залежне становище від імпорту техніки та технологій, дискримінаційні заходи до вітчизняних товарів на світових ринках, незначний ступінь припливу інвестицій; кримінальна боротьба за переділ майна; неефективна грошова, податкова та митна політики країни; слабке кредитно-банківське забезпечення реального сектора; вивезення капіталу зарубіжних країн; дефіцит реальної протекціоністської політики країни стосовно українських виробників [29].

Отже, загрози мають, як і економічна безпека загалом, єдиний характер і виявляються різних рівнях системи.

Для того, щоб визначити ефективність митної політики України у розрізі забезпечення митної безпеки держави з огляду на розглянуті вище загрози, доцільно проаналізувати деякі з індикаторів митної безпеки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Фіскально-регулююча складова митної безпеки України

Показник	2018	2019	2020	2021
Частка митних платежів у податкових надходженнях, %	49,0	46,7	42,6	45,0
Частка митних платежів у доходах ДБУ, %	39,8	37,4	33,4	38,4
Коефіцієнт покриття експорту імпортом	0,84	0,95	0,98	0,97

Джерело: складено за даними [20; 21]

Проведений аналіз показників митної безпеки України, свідчить про спад частки митних доходів у доходах Державного бюджету України та податкових надходженнях Державного бюджету України у 2020 році.

Така від'ємна динаміка, спричинена поширенням інфекційної хвороби COVID-19, закриттям кордонів, веденням карантинних обмежень, а відповідно зменшенням торгівлі та товарообігу між країнами. Показник частки митних доходів у всіх надходженнях податків і зборів в Україні у 2020 р. становив 42,6%, а в 2021 р. – 45,0%. Щодо коефіцієнту покриття експорту імпортом, показник зростає, що свідчить про розвиток українського виробника та про його успіх на міжнародних ринках.

Ефективність та надійність митної системи України, завдяки продуктивній діяльності митних органів, є головною метою митної безпеки.

В Україні фіскальна складова відіграє вирішальну роль у забезпеченні митної безпеки, оскільки вона спрямована на захист національних економічних інтересів у зовнішньоекономічній і фінансовій сферах одночасно. Виконання митною службою бюджетних завдань залежить від багатьох факторів: від ефективності роботи митних органів, розміру бюджетних видатків, що спрямовуються на їхнє утримання, але передусім від державної митної політики, її законодавчого забезпечення та загальноекономічної ситуації в державі [7].

Детальний аналіз питомої ваги митних платежів у структурі дохідної частини Державного бюджету здійснено в табл. 2.2.

Таблиця. 2.2

Результати виконання фіскальних завдань митними органами України,
млн. грн.

Найменування показника	Роки		
	2019	2020	2021
Доходи Державного бюджету України	998 278	1 076 016	1 296 852
Податкові надходження	799 776	851 115	1 107 090
У т. ч., надходження митних платежів:	373 305	362 419	498 482
ПДВ з ввезених на територію України товарів	289 760	274 113	380 714
Акцизний податок (імпорт)	53 460	57 846	79 592
Ввізне мито	29 855	30 203	36 854
Вивізне мито	230	257	1 322
Приріст надходжень митних платежів, %	90,7	106,4	130,1
Питома вага митних платежів у загальному обсязі доходів Державного бюджету України, %	37,4	33,4	38,4

Джерело: складено за даними [21]

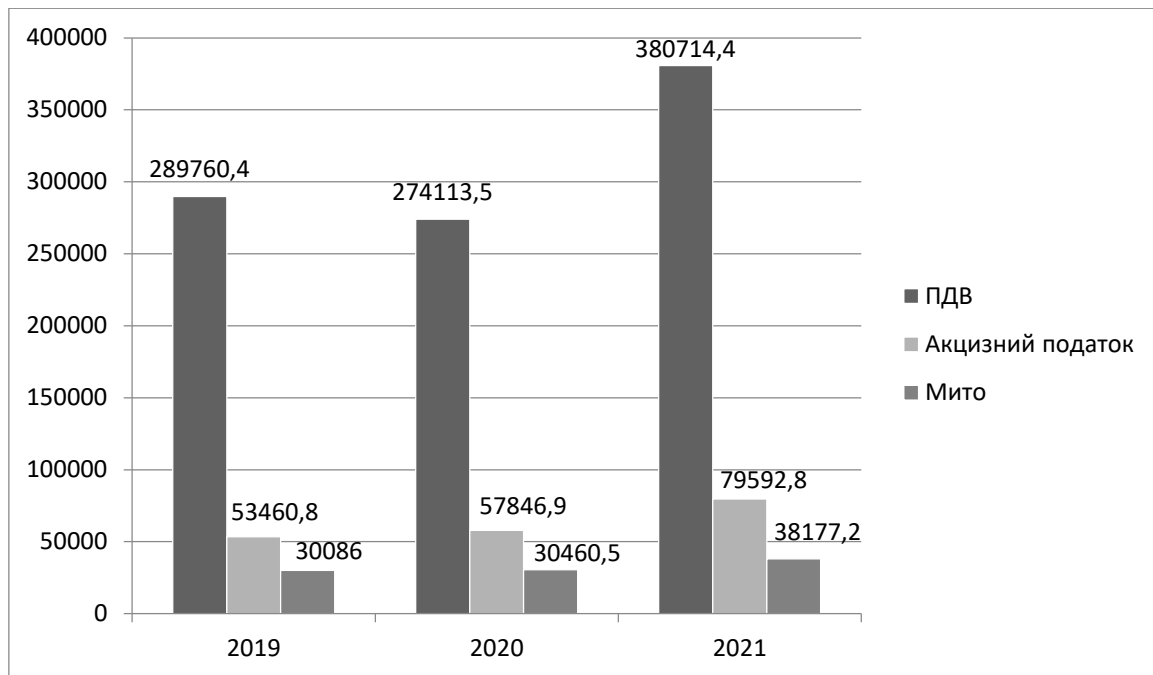
Як бачимо з даних таблиці 2.2, в Україні роль митниці у наповненні державного бюджету суттєва. За досліджуваний період частка митних платежів у доходах бюджету у 2021 р. становила 38,4%.

Аналізуючи бюджетні надходження (рис. 2.1), в Україні можемо простежити, що митні платежі займають велику частку всіх доходів Державного бюджету України.

Рисунок 2.1

Динаміка справляння фіскальнозначущих митних платежів в Україні,

млн. грн.



Джерело: складено за даними [21]

Структура платежів, справляння яких забезпечено державними митними органами, найбільшу частку в надходженні митних платежів займає податок на додану вартість, за станом на 2021 р. на нього припадало 76,4% усіх надходжень митних платежів та 29,36% доходів Державного бюджету України.

Платежі акцизного податку протягом досліджуваного періоду також показали тенденцію до зростання. За період 2019–2021 рр. надходження платежів акцизного податку збільшилися відповідно з 53 460,8 млн. грн. до 79 592,8 млн. грн.

Проаналізуємо результат правоохоронної діяльності митних органів, в наслідок митних перевірок, яка є однією із функцій їх фіскально-регулюючої ролі в забезпеченні економічної безпеки України. Правоохоронна діяльність провадиться митними органами на всіх існуючих рівнях. Повноваження у сфері правоохоронної діяльності митних органів регламентуються чинним законодавством та включають здійснення (форми правоохоронної діяльності митних органів) [21]:

- провадження – у справах про адміністративні правопорушення та розгляд таких справ відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення;

- дізнання та провадження невідкладних слідчих дій, відповідно до кримінально-процесуального законодавства України

- оперативно-розшукової діяльності;

- захисту відомостей, що становлять державну таємницю.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність митних органів ґрунтується на окремих положеннях митного кодексу та конкретних нормах (вимогах) Кодексу про адміністративні правопорушення України.

У кодексі встановлено дві цілі здійснення митними органами оперативно-розшукової діяльності [1]:

- 1) виявлення, попередження, припинення та розкриття злочинів, провадження невідкладних слідчих дій та дізнання за якими віднесено кримінально-процесуальним законодавством України до ведення митних органів, виявлення та встановлення осіб, які їх готують, вчиняють або вчинили;

- 2) забезпечення власної безпеки.

Для реалізації цієї мети митні органи наділені низкою повноважень при проведенні оперативно-розшукових заходів [1]:

- 1) мають право проводити опитування;

- 2) збирати зразки для порівняльного дослідження;

- 3) проводити перевірочні закупівлі та наводити довідки про те, що цікавить об'єкт;

- 4) проводити дослідження предметів та документів;

- 5) вести спостереження;

- 6) обстежити приміщення, будинки, споруди, ділянки місцевості та транспортні засоби;

- 7) контроль над поштовими відправленнями, факсимільними та іншими повідомленнями;

8) прослуховування телефонних переговорів; зняття інформації з технічних каналів зв'язку;

9) оперативне використання, оперативний експеримент.

Робота, пов'язана з провадженням у справах про порушення митних правил та їх розглядом, покладається на митні органи та їх посадові особи.

Якщо проаналізувати діяльність митних органів з метою забезпечення правоохоронних функцій, то вони забезпечують дотримання порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон ТЗ, ведуть боротьбу з контрабандою, порушеннями митних правил та податкового законодавства. При цьому, вивчаючи стан правоохоронної функції митних органів, слід відзначити, що однією найболючіших проблем є високий рівень корупції, неефективність реформ в митній сфері, невиважена фіскальна та монетарна політика уряду тощо.

Також слід відмітити правоохоронну функцію митних органів, як органів дізнання. Так, порушивши кримінальну справу у межах своєї компетенції, мають право провести невідкладні слідчі дії. До таких дій належать: огляд, обшук, виїмка, огляд, затримання, допит підозрюваних, допит свідків та потерпілих.

Взаємодія державних структур, спрямована на запобігання правопорушенням у сфері ЗЕД, завдяки цим заходам сприяє підтримці економічної безпеки держави.

Сучасна наукова література пропонує безліч різноманітних підходів до визначення економічної злочинності [3, 11, 23-25]. У зв'язку з цим можна говорити про деяку невизначеність уявлень про економічну злочинність, її сутність, межі, характер загроз для економіки країни, що не дозволяє повною мірою оцінити вплив даного явища на економічну безпеку України. Однак, враховуючи вплив економічних злочинів на всі сторони життєдіяльності, як держави, так і суспільства та окремої людини, вивчення цього впливу є нехай і складним, але надзвичайно важливим.

Об'єктом економічних злочинів виступають майнові, фінансово-і організаційно-господарські інтереси держави, муніципальних утворень,

підприємств та інших суб'єктів господарювання. Ключовими ознаками економічної злочинності є: отримання вигоди, анонімність жертв, наявність двох суб'єктів, істотних збитків, множинний характер, перерозподіл матеріальних благ, тривалий систематичний характер.

Економічна злочинність виникає у тих галузях, де з'являється можливість конкурувати з легальною економікою. Слід зазначити, що економічна злочинність відображає стан легальної економіки: чим гірший стан другий, тим масштабніша перша. Очевидно, що економіка України сьогодні не в кращому становищі.

Всім відомо, що правопорушення в економічній сфері відрізняються своїм видовим різноманіттям, корупційністю, високим ступенем латентності, алгоритмом виявлення та документування (у більшості випадків необхідне проведення судово-економічних експертиз: фінансово-економічних, бухгалтерських, фінансово-кредитних, податкових, тощо). При цьому злочини у зазначеній сфері завдають більшої економічної шкоди громадянам, суспільству та державі, ніж будь-які інші види кримінальних діянь. Також даний вид правопорушень має високу тенденцію до видозміни і трансформації в залежності від економічної, соціальної та політичної обстановки, що складається в країні.

Оцінюючи ефективність діяльності митних органів у тому числі із точки зору дотримання правоохоронної функції, згідно проаналізованих даних звітних показників, у 2021 р. план доходів державного бюджету було перевиконано на 0,8%. Проте, необхідно зауважити, що протягом 2020 року також неодноразово вносились зміни в частині коригування доходів ДБУ, в результаті чого плановий показник зменшено на 6,7% [6].

Недоотримання доходів до бюджету у 2021 році головним чином відбулося через невиконання планових показників Державною митною службою на 21,4 % [7]. Оскільки, близько 25 – 30% всіх доходів ДБУ (займає ПДВ з імпортованих товарів, то саме його надходження (відносно інших митних платежів) мають визначальний вплив на наповнення бюджету. З даних табл. 2 бачимо, що у 2019 р. план надходжень ПДВ із ввезених на територію України товарів не

забезпечено на 10,3%. Зауважимо, що у 2020 р. ці тенденції збереглися і митна служба недовиконала плановий показник по надходженню ПДВ на 9,8%.

Експерти Рахункової палати України пояснюють невиконання плану імпортного ПДВ як зниженням імпорту, так і неефективним макроекономічним прогнозуванням та недоліками у плануванні доходів при складанні проєкту закону про ДБУ. Зокрема, митні платежі плануються з урахуванням обмінного курсу гривні до долара США. При плануванні доходів ДБУ у 2019 р. враховано середній офіційний курс 28,2 грн за дол. США при фактичному значенні 25,85 грн за дол. США. У 2020 р. враховано середній обмінний курс 30,0 грн за дол. США, тоді як він становив 26,96 грн за дол. США [6, 7]. Такий розрив вплинув на недоотримання імпортного ПДВ за останні два роки.

Водночас у 2021 р. обсяги надходжень ввізного мита за аналогічних умов перевищили плановий індикатор на 1,9 млрд грн, або 6,9%. План акцизного податку з ввезених на митну територію України товарів перевиконано на 4,5 млрд грн, або 8,4%, насамперед за рахунок оподаткування транспортних засобів. За інформацією Мінфіну імпорт засобів наземного транспорту у 2,1 раза перевищив показник, врахований у бюджеті. Вищенаведене також вказує і на наявність інших прорахунків при плануванні доходів від податків на імпорт.

Отже, результати аналізу свідчать про наявність фіскальних ризиків для бюджету держави щодо надходження митних платежів. Зважаючи на вищесказане, відмітимо, що фіскальна функція митних органів реалізується зокрема і шляхом запобігання та протидії митним деліктам.

Даний напрям митної роботи надзвичайно важливий, оскільки сьогодні глобальною проблемою є незаконне переміщення фінансових потоків через міжнародні торговельні канали, в тому числі внаслідок незаконного імпорту. Зокрема, експерти Global Financial Integrity (GFI) дійшли висновку, що понад 80% усіх незаконних фінансових потоків реалізуються у сфері зовнішньої торгівлі [8].

Крім того, митні правопорушення є не лише джерелом фіскальних загроз, а й одним із головних де стабілізаційних чинників внутрішнього ринку України,

що негативно впливає на розвиток національної економіки та загрожує національній безпеці. Тому, на наше переконання, одним з основних завдань сьогодення є боротьба з контрабандою.

В контексті нашого дослідження під контрабандою розуміємо незаконне переміщення усіх товарів (не лише тих, переміщувати які заборонено або обмежено українським законодавством) поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, включно з частковим декларуванням або декларуванням з надання викривлених даних чи їх маніпулюванням. Зауважимо, що оцінка митних деліктів ускладнена, оскільки у звітах митної служби параметри ефективності боротьби з контрабандою обмежуються кількома кількісними показниками, які не дають можливості оцінити соціально-економічні ефекти від припинення незаконної та злочинної діяльності в митній сфері. Одним з небагатьох способів розрахунку потенційних обсягів нелегального імпорту та контрабанди є порівняння статистичних даних обсягів міжнародної торгівлі національних органів статистики України та країн торговельних партнерів.

За оцінками науковців щорічні втрати державного бюджету через порушення митних правил та контрабанду оцінюються на рівні 1 – 3% ВВП [9]. Згідно з результатами інших досліджень, обсяги контрабанди оцінюються на рівні 11,9 – 13,5 млрд дол. у 2018 – 2019 рр. з тенденцією до зростання [10].

Так, наприклад, можемо навести наступні дані, згідно яких з січня по вересень 2022 року Волинська митниця [25], в структурі митних органів України порушила 4 041 справу про адміністративні правопорушення, це на 7,7% більше за аналогічний показник попереднього року. Зважаючи на ці дані, 60% порушених справ з адміністративних правопорушень припадає на фізичних осіб, 35% - на юридичних осіб, 4% - на посадових осіб, 1% - на невстановлених осіб.

Митними органами Волинської митниці не виявлено переважаючого складу правопорушень, але приблизно 32% від загальної кількості порушених справ припадає на недекларування або недостовірне декларування товарів, справи про недотримання заборон або обмежень складають 16%, 13% справ

пов'язано з не вивезенням фізичними особами тимчасово ввезених товарів та транспортних засобів у встановлений термін з митної території [25].

Аналізуючи стан злочинності в цілому, ми бачимо, що за останні п'ять років кількість скоєних злочинів має переважно негативну динаміку: у 2018 р. було скоєно 2404,8 тис. злочинів (-8,5% порівняно з аналогічним періодом минулого року), 2019 р. – 2302, 2 тис. (-4,3%), у 2020 р. – 2206,3 тис. (-4,2%), у 2021 р. – 2190,6 тис. (-0,7 %), у 2022 р. – 1352,1 тис. (дані до вересня 2022 р. по звітним показникам - +8,6%) 3. Якщо порівнювати дані 2018-2021 рр., то бачимо, що п'ятирічне зниження кількості зареєстрованих злочинів становить 2,19 %.

Питома вага економічних злочинів від загальної кількості становила у 2018 р. 8,4% (202,5 тис.), у 2019 р. – 7,5% (173 тис.), у 2020 р. – 6,4% (141 ,2 тис.), у 2021 р. – 4,9% (107,8 тис.), у 2022 р. – 4,7 % (- 81,2 тис дані до вересня 2022 р. по звітним показникам). Зниження кількості скоєних злочинів у сфері економіки за п'ять років становило 44,0%. Крім того, з наведених даних можна зробити висновок, що питома вага зареєстрованих економічних злочинів від загальної кількості за вказаний період впала майже вдвічі (з 8,4% до 4,7%), що говорить про стрімку динаміку скорочення виявлення даного виду правопорушень в Україні [20].

Згідно з офіційними даними служби державної статистики, загальна кількість осіб, які вчинили злочини в Україні в 2011 р., склало 1 млн. 41,3 тис. чол. (-6,3% до аналогічного періоду минулого року), у 2012 р. – 1 млн 10,9 тис. чол.

Слід зазначити, що питома вага тяжких та особливо тяжких злочинів від загальної кількості злочинів економічного спрямування за 2011-2015 роки збільшується. Так, у 2012 р. він становив 53,8%, у 2013 р. – 57,4%, у 2014 р. – 57,8%, у 2015 р. – 61,0%, у 2016 р. – 62, 6%². Ця динаміка вказує на те, що при загальному скороченні числа скоєних злочинів, зокрема економічної спрямованості, частка злочинів, скоєних з кваліфікуючими ознаками, які переносяться у більш тяжкий розряд, збільшується. Все це говорить про те, що з кожним роком злочинність набуває все більш витончених форм, і часто їх

скоєння пов'язане з використанням службового становища, злочинною організованістю (попередня змова, створення злочинної спільноти та ін.), заподіянням великої та особливо великої шкоди, а також істотним порушенням правий і законних інтересів громадян чи організацій, зокрема заподіянням шкоди здоров'ю чи смерті людині.

На митні органи припадає переважна кількість порушених справ. Це зумовлено частотою митного оформлення товарів та вантажів в межах цього округу, незалежно від кінцевого місця призначення товарів.

Відомо, що експортні операції із сировинними матеріалами піддаються більш детальному контролю. Проаналізувавши показники порушених кримінальних справ за цією статтею можна дійти до висновку, що підвищується ефективність митного контролю над переміщенням стратегічно важливих об'єктів.

Головними чинниками, які створюють сприятливі умови для контрабанди в Україні, на мою думку, є передусім корупція, недостатній контроль за походженням та рухом капіталів через митний кордон України, неефективний розподіл повноважень між митними та правоохоронними органами, сферою діяльності яких є розкриття економічних злочинів і злочинів проти основ національної безпеки, а також недостатня координація їх дій з митними адміністраціями інших держав щодо обміну інформацією.

Слід наголосити, що у діяльності митних органів виникають проблеми щодо забезпечення належної взаємодії не лише з митними органами інших держав, а й з правоохоронними органами, органами державної виконавчої служби та іншими державними органами України, що знижує ефективність протидії контрабанді та порушенню митних правил. Причиною цього передусім є недосконалість законодавчої та нормативно-правової сфери, а також відсутність розподілу повноважень між державними органами та чіткої координації спільної діяльності [11].

Незважаючи на заходи стримування та подолання загроз і ризиків, рівень економічної безпеки нашої країни залишається на небезпечній відмітці, про це

свідчить стан справ у соціально-економічній сфері. Високий рівень економічної злочинності країни породжує комплекс взаємозалежних проблем, які впливають економічну безпеку України. Затягування вирішення розглянутої проблеми погіршує самий стан економічної діяльності, починає загрожувати економічній та національній безпеці України.

Крім іншого, забезпечення економічної безпеки України передбачає вирішення проблем економічної злочинності через формування нової політики забезпечення безпеки країни. Виправлення ситуації пов'язаної із зростанням економічної злочинності вимагає цілого комплексу заходів державно-правового, економічного, управлінського та іншого характеру.

Для забезпечення стабільного розвитку економіки країни та зміцнення правової держави правоохоронним підрозділам митних органів необхідно в повному обсязі використовувати всі доступні та надані законом засоби та можливості (в т. ч. результати оперативно-розшукової діяльності) з метою своєчасної профілактики, припинення та виявлення правопорушень, що скоюють у економічній сфері. Результативність цих заходів безпосередньо залежить від активності та компетентності правоохоронних органів. Однак акцентування уваги лише на методах силового впливу на економічну злочинність є недостатньо перспективним. Насамперед необхідно формування системи цінностей, єдиної всім соціальних верств суспільства, що сприяє включенню механізмів самоорганізації та духовного відродження суспільства, сприяють скорочення соціальної бази злочинності, зокрема й економічної. Серед найважливіших складових боротьби з економічною злочинністю та зміцнення економічної безпеки країни можна назвати зниження податкового навантаження, вдосконалення економічного законодавства, підвищення ефективності захисту всіх форм власності, посилення правової пропаганди економічного та кримінального законодавства.

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти до висновку про те, що у основі представлених статистичних даних, з кожним роком порушується дедалі більше справ, затримуються більше осіб, які намагаються незаконно перемістити товари

через митний кордон. А це означає, що при збільшенні зазіхань на економічну безпеку, держава зазнає порушення її цілісності. Проте митні служби повною мірою намагаються запобігти таким порушенням та забезпечити як економічну безпеку населенню окремо, так і національну безпеку в цілому.

Злочинність у сфері економіки виступає нині як із форм прояву внутрішніх загроз економічній безпеці України. Економічна злочинність виступає сьогодні як найпотужніший негативний фактор, який підриває економічну і, як наслідок, національну безпеку. Економічна злочинність виникає у тих галузях, де виникає можливість конкурувати з легальною економікою. При цьому злочини у зазначеній сфері завдають більшої економічної шкоди громадянинові, суспільству та державі, ніж будь-які інші види кримінальних діянь.

2.2 Мінімізація зовнішньоторговельних конфліктів на базі технологій цифровізації митного простору

Цифрова економіка, яка замінила собою звичну форму торгівлі, диктує нові правила розвитку. Впливу цифровізації піддаються всі сфери діяльності будь-якої держави. У митній сфері, як і в багатьох інших областях, спостерігається зростання цифрової трансформації завдяки створенню та впровадженню цифрових технологічних продуктів та програм. Сьогодні відзначаються не просто автоматизовані системи окремих митних операцій, а цифровий блок відстеження переміщення товарів та контролю. У майбутньому конкурентоспроможність країн буде залежати від наявності та якості роботи цифрових платформ, що забезпечують безперебійну торгівлю та комфортні умови здійснення транскордонної торгівлі.

Розвиток світової митниці відбувається під впливом глобалізації та цифрових методів, спрямованих на розвиток митного адміністрування, створення сприятливого середовища для ведення міжнародної торгівлі та

виведення відносин між бізнес-спільнотами та митними адміністраціями на новий рівень. У період інтенсифікації інформаційних ресурсів, що швидко міняється, митниці потрібно йти в ногу з часом. За останні десятиліття митниця зазнала кардинальних змін, перейшовши від паперового носія до електронної або без паперової митниці, а згодом і до цифрової митниці. Робота митниць заснована на принципах без паперових технологій та високоінтелектуальних технологій, які вже стали невід'ємною частиною діяльності, в якій працюють посадові особи митних органів, представники бізнесу та учасники Зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД).

Також, заходи цифровізації доцільно застосовувати з метою протидії митним деліктам в Україні. Для цього необхідно вжити комплекс заходів, спрямованих на зміцнення фіскальних інститутів та удосконалення митного законодавства. У високо розвинутих країнах значна увага приділяється матеріально-технічному забезпеченню митних органів. Високий рівень заробітної плати працівників митної служби сприяє зменшенню випадків корупції, а високотехнологічне оснащення забезпечує зменшенню часу на обробку інформації та проведення митних процедур. Тому важливим напрямком митних реформ вважаємо досягнення високого рівня матеріально-технічного та інформаційного забезпечення митних органів.

Вважаємо, доцільним напрямком є впровадження постійного моніторингу належного функціонування систем пунктів пропуску, таких як: систем спостереження і систем електронного зчитування номерів на автомобілях, пристроїв зважування, рентгенівських установок тощо. Для підвищення ефективності митного контролю пункти пропуску доцільно обладнати сучасним технологічним обладнанням та забезпечити їх використання на постійній основі.

Для впровадження всіх вище перелічених заходів необхідні відповідні фінансові та кадрові ресурси. Проте, враховуючи суспільну та економічну шкоду, яку приносять митні делікти, такі впровадження є нагальними.

Важливою складовою проблеми слабкості митних інституцій є нерегульованість міжнародної співпраці у митній сфері. Зауважимо, що митна

служба України з 1992 року є повноправним членом Всесвітньої Митної Організації, яка значну увагу приділяє міжнародному митному співробітництву у боротьбі з контрабандою. Україна приєдналася до базових Конвенцій ВМО та уклала міжурядові угоди із багатьма країнами у сфері боротьби з незаконним переміщенням товарів через митний кордон, цілями яких є обмін інформацією, проведення навчання фахівців з метою розвитку професійних контактів та відносин між працівниками митних адміністрацій, надання можливостей поширення та обміну досвідом у різних сферах діяльності тощо.

Попри це, актуальною проблемою у боротьбі митних органів з контрабандою є налагодження ефективного співробітництва і комунікацій із відповідними органами країн торговельних партнерів щодо обміну інформацією. Тому нагальним інструментом, який потребує свого застосування є цифровізація митного простору як пріоритет у мінімізації зовнішньоторговельних конфліктів, а саме в частині інтеграції українських інформаційних систем у митній сфері до європейської бази, що б сприяло виявленню спроб заниження вартості товару чи викривлення відомостей про країну його походження.

Результати науково-технічного прогресу сприяли створенню віртуального простору, який сьогодні має тісний взаємозв'язок із реальним світом, у тому числі через розрахунково-платіжну сферу. Новий формат відображення реальності послужив імпульсом для появи нових вимог економічних суб'єктів, що пред'являються до зберігання та передачі даних, у тому числі це стосується і організації роботи митних служб у частині мінімізації зовнішньоторговельних конфліктів. Інформаційне суспільство використовуючи світовий досвід, в умовах глобалізації та цифровізації економіки, впроваджуючи інноваційні технології, прагне повністю автоматизувати фінансові процеси з метою зниження трансакційних витрат, прискорення та спрощення процедур їх виконання, забезпечення надійності зберігання, обробки та передачі фінансової інформації, гарантування її невід'ємності, достовірності та справжності. Разом з тим нині, в умовах необмеженого впливу окремих держав, актуальною стає проблема забезпечення конкурентоспроможності, фінансової незалежності та

національної безпеки України, яка може бути вирішена за рахунок інтеграції технології розподілених реєстрів у єдиний платіжний простір. Вже стало очевидним, що поширення цифрових активів у розрахунково-платіжній сфері стає однією з головних тенденцій розвитку митного простору в найближчі роки, яка здатна кардинально змінити архітектуру сучасної фінансової системи, надати позитивний вплив на фінансову стабільність, зокрема – митних платежів, та відповідне забезпечення економічної безпеки держави.

В епоху цифровізації необхідний комплексний підхід до вивчення нових явищ і феноменів, включаючи інноваційні розрахунково-платіжні інструменти, які потребують специфічних знань у галузі інформаційних технологій. Методологічною основою цифровізації митного документообігу та розрахунково-платіжної сфери виступає технологічна складова підходів до організації інформаційних систем: традиційного та інноваційного. Саме її розуміння дозволяє розмежувати електронні засоби та цифрові фінансові активи, виявити їх переваги та недоліки, розкрити сутність та специфіку високотехнологічних фінансових інструментів нового покоління, визначити доцільність легітимізації та інтеграції у забезпеченні структури митної безпеки.

Так, традиційний підхід до організації систем митного документообігу та безготівкових розрахунків та платежів передбачає зберігання інформації в єдиній базі даних, розміщеній на виділеному сервері (групі серверів, між якими розподілили обробку та/або зберігання інформації), що має єдиний інтерфейс для взаємодії з користувачами. У разі виходу з ладу сервера функціонування всієї системи перекладів припиняється. Зазначимо, що пристрій відправника коштів не бере участі в обробці та зберіганні фінансової інформації, користувачі мають лише доступ до неї, причому в обмеженому режимі (за винятком адміністратора). Одиниця кошти розрахунків у такій системі може бути виражена в національній або іноземній валюті, а також мати окреме вираження.

При інноваційному підході до організації існуючих розрахунково-платіжних систем зберігання даних митного документообігу, здійснюється у розподілених реєстрах, які розміщені у територіально розподіленій одноранговій

мережі серверів. Такий підхід не передбачає єдиного інтерфейсу і всі сервери, що входять до децентралізованої мережі, є рівноправними.

На відміну традиційного підходу, у разі клієнтські устрої задіяні у обробці та зберіганні фінансової інформації (виступаючи у ролі одного з серверів мережі), тобто обробку однієї транзакції здійснюють одночасно кілька обчислювальних серверів, паралельно виконуючи операцію, підтверджуючи або відхиляючи її. Таким чином, для функціонування цифрової розрахунково-платіжної системи необхідна робота не всіх серверів, а більшої частини. Істотна територіальна розподіл цифрової системи робить її несприйнятливою до втрати окремих серверів, наприклад, у зв'язку з несприятливими наслідками катастроф, короткочасними неполадками в роботі серверів і каналів зв'язку, діями зловмисників та інше.

До інформації в системі мають доступ абсолютно всі її учасники, при цьому користувачі розпоряджаються лише засобами, розміщеними у цифрових гаманцях, що належать їм. Зазначимо, що інноваційна технологія, що лежить в основі даного підходу, не просто забезпечує захищене зберігання даних користувача та фінансової інформації, а надає гарантію їх достовірності, справжності та невідмовності за рахунок застосування криптографічних методів захисту інформації. Як зазначає Р. Палатник, розподілені реєстри є єдиною безперечною версією правди.

Д. Тапскотт та А. Тапскотт підкреслили, що «вперше в історії нам доступна платформа, яка забезпечує довіру до транзакцій та більшої частини записаної інформації незалежно від дії іншої сторони. Довіра – це необхідна умова цифрової економіки, а платформа для надійної та достовірної масової співпраці відкриває багато можливостей для нового типу організації та суспільства». Спрощена схема інноваційного підходу до організації розрахунково-платіжних систем представлена на рис. 2.2.

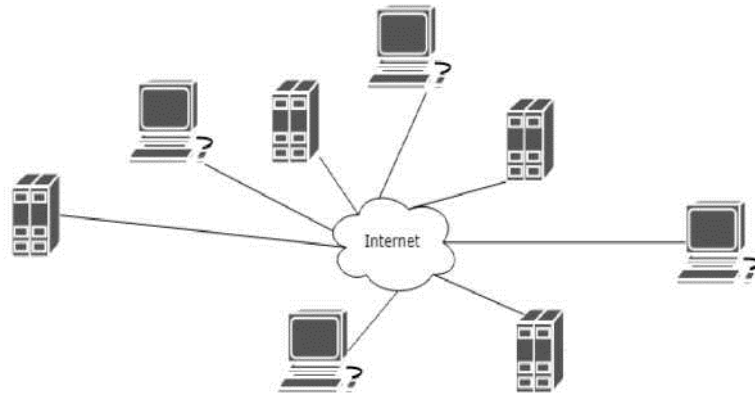


Рис. 2.2 – Схема інноваційного підходу до організації цифрових систем безготівкових розрахунків у системі митного документообігу

Очевидно, що традиційний та інноваційний підходи до організації розрахунково-платіжних систем у митному документообігу є взаємовиключними та не можуть співіснувати в рамках однієї системи.

Порівняльна характеристика основних параметрів традиційного та інноваційного підходів до організації розрахунково-платіжних систем митного документообігу, що мають практичну реалізацію на сьогоднішній день, представлена у таблиці додатку 1.

Для чіткого розуміння переваг використання інноваційного підходу цифровізації фінансової сфери розглянемо принципи та особливості механізму функціонування цифрової системи у загальному значенні побудови даного типу архітектури.

В основі роботи лежить принцип запису транзакцій у вигляді послідовності блоків – їх ланцюжків (блокчейн). Ланцюжок блоків транзакцій - це свого роду накопичувач (таблиця або книга записів), який зберігає всі транзакції, що виконуються. Алгоритм формування блокчейн передбачає створення нового блоку ланцюга (нового запису), що включає захищену криптографією інформацію попереднього блоку (хеш), тобто, кожен новий запис створюється з урахуванням попереднього. Нові блоки транзакцій мають бути підтвержені шляхом підбору хешу певної складності. Для підтвердження використовується алгоритм на основі доказу виконаної роботи (Pow). Таким чином, хеш певної

складності є записом, аналогічним безготівковим грошам, але захищеним криптографією.

Зіставлення підходів до організації розрахунково-платіжних систем митного документообігу як засобу мінімізації зовнішньоторговельних конфліктів дозволяє зробити висновок, що, з одного боку, традиційний підхід суттєво поступається за характеристиками та можливостями інноваційного, з іншого, деякі характеристики цифрових систем (відсутність правового регулювання; публічний характер; неможливість відновлення доступу до гаманця при втраті закритого ключа; відсутність способів захисту гаманця при компрометації закритого ключа; низька швидкість транзакцій; фіксований обсяг блоку (2 Мбайта), висока волатильність цифрових фінансових активів, непостійне коло учасників розрахунків ними) не відповідають вимогам, що пред'являються до офіційних способів переказу коштів, що перешкоджає легітимізації та інтеграції у платіжну сферу у незмінному вигляді та вимагає розробки певних модифікацій, чому та присвячені подальші дослідження.

Підкреслимо, що інтеграція цифрових систем у фінансову сферу з огляду на забезпечення митної безпеки (у структурі економічної безпеки держави) в незмінному вигляді є високо ризиковим процесом, який попередньо вимагає:

1) вибору чіткої концепції розвитку високотехнологічних інструментів нового покоління, що визначає подальші процедури їх обліку, регулювання та впливу на забезпечення митної політики;

2) розробка та впровадження механізмів, які забезпечать відповідність цифрової системи вимогам нормативно-правової бази в галузі розрахунково-платіжних систем, захисту обробки персональних даних та безпосередньо цифровізації в межах митного документообігу.

Процеси цифровізації повинні призвести до того, що торгівля стане ще більш прозорою та прискореною для митних служб. Повсюдне впровадження у діяльності митних служб інтелектуально-комунікативних технологій (далі – ІКТ), що застосовуватиметься для автоматизації діловодства, використання систем очищення для заповнення декларацій, подальшої перевірки та обробки.

Очікуваними показниками вдосконалення ІКТ у вигляді цифрової митниці можна назвати такі характеристики:

- ефективний обмін інформацією між адміністраціями та електронну взаємодію;
- здійснення перевірки вантажу без необхідності фізичної перевірки;
- підвищення прозорості у прийнятті рішень.

Цифровізація являє собою сучасний тренд, що швидко розвивається, суть якого полягає в процесі використання сучасних технологій, створення нових цифрових інструментів або платформ і впровадження нових моделей підбору інформації для різних цілей підприємства [4].

Цифровізація має величезний вплив у розвинених країнах, а саме економічних та соціальних галузях, що призводять до збільшення економічного потенціалу, поліпшення рівня життя населення та появи робочих місць у певній високотехнологічній сфері виробництва. Основним аспектом цифровізації є повномасштабне впровадження ІТ-технологій у діяльність усіх державних органів, які здійснюють пряму чи опосередковану взаємодію з учасниками бізнесу та торгівлі.

Цифрова митниця – всеосяжна модель, орієнтована на майбутнє, згідно з нормами міжнародного права, за доби створення електронних продуктів. Цифрова митниця відноситься до будь-якої автоматизованої чи електронної діяльності, яка сприяє ефективності, результативності та координації митної діяльності. Мета застосування цифрової митниці – поступове впровадження хмарних технологій для зберігання даних та інтернету для ефективного контролю ланцюга постачання товарів, а також взаємодії з іншими митними адміністраціями. Основними аспектами моделі цифрової митниці можна виділити такі елементи:

- «розумне» митне декларування та контроль;
- результативне ухвалення управлінських рішень;
- ефективний контроль;
- цифрова стратегія;

- повсюдне запровадження ІКТ.

Європейський Союз на сьогоднішній день проводить політику активного та фундаментального розвитку у торговельно-економічній галузі шляхом трансформації всіх секторів економіки на цифрові режими. Ще з 2015 року Євросоюз ставив собі за мету здійснення митного контролю на основі електронних технологій і вже на даний момент, досягнувши майже повної автоматизації митних служб усіх країн – учасниць ЄС, прагнуть цифровізації та створення єдиних цифрових мереж для ефективного та прозорого контролю за зовнішньоторговельні операції. Після успішного впровадження заходів щодо цифровізації митних органів, за оцінками Єврокомісії, приріст ВВП у форматі ЄС буде 415 млрд. євро на рік, що на 5% вище за нинішній. Величезне значення у розвиток цифрового сектора митниці займає інвестування з боку держави. У 2018 році Комітет Євросоюзу оголосив план фінансування митних адміністрацій усіх країн до 2025 року, в якому йшлося про стимулювання цифрових технологій та вкладення близько 20 млрд євро в частині державних та приватних інвестицій. Усі фінансові вкладення охоплюють величезні внутрішні дослідницькі розробки у сфері інтелектуального розуму, хмарних технологій і IoT, здійснювані великими компаніями [3].

Сполучені Штати Америки, які є однією з найбільших та найрозвиненіших економік світу, а також світовим лідером у розробці та застосуванні електронного декларування та розвитку цифрової економіки, найбільш наочно можна отримати уявлення про результати реалізації концепції цифрової митниці. У нинішніх умовах американська митна служба вже багато років застосовує у своїй діяльності передові технології автоматизованих систем для спрощення та прискорення взаємодії з учасниками торгівлі, що призводить до підвищення якості митних послуг та прийняття рішень щодо випуску товарів.

Ще наприкінці 20 століття США поступово впроваджувалась система автоматизованих процесів митного адміністрування та контролю ACS (Automated Commercial System) [6]. Після модернізації служби було висунуто та реалізовано проект Автоматичної експортної системи (AES), створеної для

накопичення відомостей про видані ліцензії на вивезення, а також інформацію щодо товарів, що ввозяться, з вартістю понад 2,5 тис. доларів. У 2015 році Службою Митного та Прикордонного контролю США було висунуто стратегічний план «Бачення та стратегія 2020» для забезпечення функціонування для інновацій, згідно з яким було визначено три основні на той момент напрямки:

Інноваційне середовище – можливість митного адміністрування США у забезпеченні доступу до всіх сфер діяльності СВР. Митні адміністрації США сформували перелік технологій цифрової митниці, ґрунтуючись на рекомендаціях СОТ.

Інноваційний підхід у митній та прикордонній службі США полягає у планомірному системному розвитку технічного оснащення та ефективному користуванні ресурсів з урахуванням належних інвестицій та залученням робочих ресурсів.

Далі слід звернутися до досвіду колишньої країни – учасниці Євросоюзу – Великобританії, країна з цифровими можливостями у всіх сферах діяльності, яка може зробити свій внесок та залишити слід в історії цифрових інновацій [1]. Світовий лідер у цифровій економіці, вона протягом десятиліть відкриває доступ до високотехнологічних ресурсів та продуктів для міжнародної торгівлі.

Раніше, будучи країною – учасницею ЄС, вона мала вільний ринок для торгівлі та доступ до великих світових торгових точок, що значно знижувало витрати. Після рішення про вихід країні доводиться запроваджувати нові нормативні основи та документи, а також цифрові проекти для митниці з метою полегшення та прискорення торгівлі. Більша увага приділяється фундаментальним дослідженням, науковим розробкам у галузі цифровізації для створення процесу в частині створення сприятливих умов ведення торгівлі та залучення інвестицій.

Пріоритетні завдання у системі митної справи Великобританії – створення сучасних програмних продуктів та цифрових послуг, реалізованих у мережі світової торгівлі. Як приклад поступового використання цифровізації варто відзначити державне управління з податків і зборів Великобританії, яка

розробила модель даних для боротьби з несплатою та тіньовою економікою на території Великобританії, яка передбачає користування великими масивами даних. Для зручності реалізації пропонується сховище матеріалів з єдиною платформою для прогнозування та аналізу даних у галузі оподаткування ЗЕД. Оператор забезпечує багатогранну інфраструктуру для результативного та повномасштабного використання інформації про учасника та сплату, причому дані стандартизуються відповідно до цифрової стратегії Великобританії. З початку лютого 2020 року Великобританія анонсувала про розробку нової митної тарифної системи в умовах досягнення справедливих та необхідних умов торгівлі для британських учасників ЗЕД, стимулювання інвестиційних потоків та нових робочих місць. Країна має намір досягти сучасних умов конкуренції та стати глобальним лідером цифрової торгівлі та економіки.

Як другий приклад слід навести те, що в сучасних умовах компанії можуть подавати заявки на послугу через мережу Інтернет, що включають реєстрацію, видачу сертифікатів без особистої присутності відвідування адміністрацій, що за оцінками Британських ЗМІ понад 5 тис компаній на початок 2020 року користувалися новою цифровою послугою. Учасники торгівлі на експорт та імпорт можуть включати заявки до сервісної платформи «Інтернет + Митниця» на реєстрацію відправника вантажу або одержувача, зміну або повне анулювання інформаційних даних, відстеження роботи в режимі реального часу, також видача та друк свідоцтва про реєстрацію протягом 2 годин [2]. Розвиток цифрової митниці Великобританії – забезпечення взаємодії державних органів із учасниками ЗЕД, онлайн – торгівля, подання заяв та реєстрація в онлайн режимі. Все перераховане вище ілюструє нововведення, що виникають в результаті нових реформ, що проводяться у сфері цифровізації та зовнішньоторговельної діяльності.

Висновки до розділу 2

Виходячи із результатів проведеного дослідження у розділі 2, зауважимо, що з одного боку митні органи повинні забезпечувати виконання покладеної на них фіскальної та правоохоронної функції із забезпечення митних перевірок, а з іншого – реалізовувати на практиці митну політику, що сприяє розвитку міжнародної торгівлі та захисту національного виробника, що значним чином залежить від ефективності виконання контрольної та сервісної функцій митниці.

В умовах невиконання планових показників митних надходжень внаслідок дії різного роду зовнішніх та внутрішніх факторів як економічного, так політичного, адміністративного та іншого характеру існує ризик додаткового тиску на сумлінних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з боку митних органів, що сприяє зниженню економічної активності, погіршенню бізнес-клімату в державі, що своєю чергою призводить до відтоку капіталу. Тому, очевидно, що необхідно удосконалювати роботу митної служби в напрямку підвищення ефективності контрольної роботи та переорієнтації на пошук потенційних джерел митних платежів у сфері незаконного імпорту.

Згідно з теорією економічних циклів, запропонованою Н.Д. Кондратьєвим, «сьогодні вже створено всі передумови для вступу провідних світових економік у фазу шостого технологічного укладу, ядро якого складатимуть такі високотехнологічні галузі, як інформаційні технології, нанотехнології, молекулярні, біотехнології, когнітивні технології, та інші. Внаслідок цього у світі на державному рівні багатьох країн поставлено завдання переходу на інноваційний шлях розвитку цивілізації та вже розроблено відмінність стратегій забезпечення економічної безпеки та сценарії для вирішення даного завдання. В Україні актуалізовано завдання розвитку інформаційного суспільства та цифрової економіки, яка може бути виконано у повному обсязі лише в результаті формування єдиного цифрового простору, основою якого виступить єдина цифрова розрахунково-платіжна система а також створення митного документообігу на базі такої системи.

РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЖДЕРЖАВНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ СУПЕРЕЧОК ТА ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

3.1 Виклики митній безпеці держави в умовах напружених міжнародних відносин та шляхи їх врегулювання

Цілісне концептуальне бачення проблеми економічної безпеки передбачає визначення системи умов, критеріїв, характеристик, організаційних форм та механізмів захисту національної економіки від різного виду загроз системі національно-державних інтересів.

Україна сьогодні перебуває у достатньо складних обставинах, які впевнено можна охарактеризувати як безпрецедентні за роки незалежності нашої держави – повномасштабна війна, що лише ускладнює нестабільні позиції держави, джерелом яких стала ще пандемія COVID-19 у 2019–2020 рр. Таким чином, для України доцільним є збереження євроінтеграційного вектору, проте за умов відмови від зниження протекції національного ринку і товаровиробників важливою є концентрація уваги органів влади на скоординованому регулюванні процесами переміщення товарів через митні кордони, корегуванні дій учасників ЗЕД не з метою обмеження їх діяльності, а задля максимального захисту. Вивчаючи економічну природу митних процедур їх можна визначити як комплекс складових – митний контроль, митне оформлення, сплата митних платежів та порядок їх виконання (рис. 3.1) [30].

Базовим кроком, який було реалізовано у перші дні повномасштабної війни, що була розпочата Російською Федерацією на території України, було внесення змін у роботу окремих митних пунктів пропуску на кордоні з Росією та Білоруссю. Зокрема, дане рішення було прийнято Державною митною службою України (далі – ДМС України) 24 лютого 2022 року. Основні аспекти такого кроку було регламентовано та узагальнено у Розпорядженні КМУ № 188-р від 26.02.2022 [8].

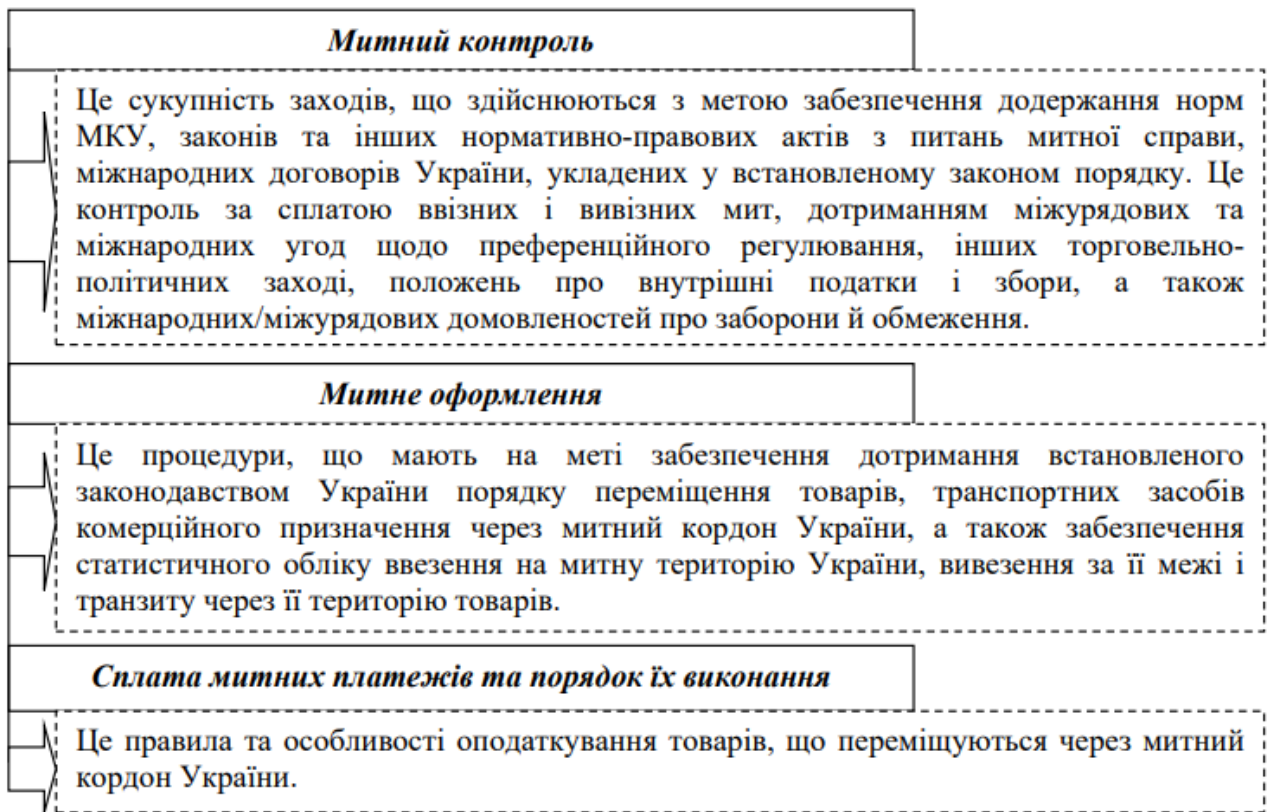


Рис. 3.1. Комплекс митних процедур відповідно до МКУ

Джерело: складено авторами за даними [1]

Документ містить інформацію про офіційне тимчасове закриття ряду пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю (переважно тих, що знаходяться на кордоні з Росією та Білоруссю, або у безпосередній близькості від районів, де ведуться активні бойові дії), що свідчить про фактичне припинення митного оформлення товарів із двох вище зазначених країн. Окрім того, Урядом України було прийнято Постанову № 426 від 09.04.2022 [9], яка повністю забороняє ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту товарів з Російської Федерації у зв'язку із військовою агресією вище зазначеної держави.

Таким чином, в умовах участі в міжнародних економічних відносинах в умовах напруженості, внаслідок конфлікту через військові дії, в Україні проводяться економічні реформи, що характеризуються новим спрямуванням протекціонізму та відповідною інвестиційною політикою, а також виникає

необхідність удосконалення роботи митної служби, яка б ефективно вирішувала наступні завдання [30]:

1) забезпечення повного та своєчасного надходження доходів від зовнішньоекономічної діяльності до бюджету держави, підвищення контролю за експортом та імпортом товарів;

2) брати участь у розробці та реалізації заходів державного регулювання ЗЕД, формуванні митної політики, сприяння розвитку національної економіки поряд з іншими державними органами, забезпечення економічної, науково-технічної, продовольчої, екологічної та фінансової безпеки держави;

3) шляхом активної участі у створенні зовнішньоторговельної політики України із входженням до системи світогосподарських зв'язків;

4) забезпечення ефективної боротьби з митними правопорушеннями, злочинами у сфері митної безпеки, незаконним переміщенням наркотичних препаратів, шкідливих та небезпечних для населення товарів.

Проведений аналіз діяльності митних органів показує, що для митної служби вирішення зазначених завдань є актуальною проблемою. Останнім часом з'явилася необхідність модернізації митної служби, привести її у відповідність зі зростаючим обсягом і різноманіттям зовнішньоекономічної діяльності, адаптації митної служби до завдань, які постійно змінюються, і умов внутрішньої і зовнішньої політики України, до певних норм, правил, стандартів і процедур, прийнятих у міжнародній митній практиці, яка існує на даний момент.

Кожна сучасна держава, проводячи політику відкритої економіки, одночасно прагне певною мірою зменшення втручання у свою економічну діяльність. Переважна більшість держав, навіть тих, у яких економіка визнана найбільш відкритою, дотримуються політики жорсткого протекціонізму. Слід зазначити, що перелічені загрози також притаманні умовам сучасної України, які підсилюються внаслідок військових дій та агресії РФ.

Продуктивність митної політики як важливого елемента економічної безпеки держави дуже залежить від економіко-правового консенсусу між державою та організаціями – учасниками зовнішньоекономічної діяльності, а

також від здатності та готовності законодавця конструювати норми митного права за принципом їх максимальної відповідності ідеї балансу.

Водночас така важлива складова державного бюджету, як митні платежі, наражається на серйозні загрози та ризики через те, що деякі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності здійснюють злочинну протиправну діяльність.

До факторів сприяння криміналізації та вчинення злочинів у митній сфері фахівці відносять [17]:

- відмінність структури внутрішньо українських та світових цін;
- форсовану лібералізацію режиму зовнішньоекономічної діяльності, недостатню ефективність експортного та валютного контролю;
- високий рівень криміналізації економічних відносин як фактор використання зовнішньоекономічних зв'язків для легалізації капіталів, одержаних злочинним шляхом;
- несприятливий інвестиційний клімат;
- протиріччя та прогалини митного законодавства щодо регулювання митних платежів, і навіть регламентації режиму їх сплати.

Проаналізувавши існуючу практику впровадження сучасних технологій митного контролю можна дійти висновку, що, незважаючи на позитивні тенденції, є недоліки, пов'язані з тим, що не до кінця автоматизована система митного контролю, яка поки що не дозволяє мінімізувати контакти між учасниками ЗЕД та митними органами; не застосовується суб'єктно-орієнтований підхід до проведення перевірочних заходів на основі диференціації учасників зовнішньоекономічної діяльності залежно від ризику недотримання ними митного законодавства; відсутні єдині програмні засоби та бази даних для всіх державних контролюючих органів, які б дозволили мінімізувати обсяг інформації, яку запитують митні органи в учасників ЗЕД, за рахунок організації міжвідомчої взаємодії.

У зв'язку з цим при встановленні основних напрямів митної політики та прийомів її реалізації законодавцю необхідно орієнтуватися на об'єктивний та постійний характер збігу основного інтересу держави та інших суб'єктів ЗЕД як

фактор, що оптимізує. Нині основним інтересом суб'єктів ЗЕД є досягнення високих матеріально-фінансових результатів діяльності, що з імпортом-експортом товарів та послуг. Організація здійснення митної політики, її якість та результативність прямо залежать від ступеня збалансованості, збігу економічного інтересу держави та інших суб'єктів, адекватності норм загальнообов'язкової чи забороненої поведінки у сфері митної діяльності можливостям досягнення компромісу між інтересами держави та цілями діяльності господарюючих суб'єктів, які прямо пов'язані з отриманням прибутку.

Крім того, за досить короткий термін в Україні відбулося становлення митної служби. Створено та вдосконалюється законодавча база митної справи. Сформовано механізми наповнення доходної частини державного бюджету, регулювання ЗЕД, боротьби з правопорушеннями у сфері митної справи. Формується розгалужена митна інфраструктура. Завершується становлення системи управління митними органами. Сформовано кадровий склад митної служби. Впроваджуються елементи комп'ютеризації та інформаційного забезпечення у практичну діяльність митних органів [17].

У процесі аналізу публікацій вдалося виявити основні недоліки сучасної системи митних органів України, які негативно позначаються на забезпеченні економічної безпеки. По-перше, не до кінця завершено формування системи управління, по-друге, відсутні досить ефективні заходи боротьби з правопорушеннями та злочинами в галузі митної справи, недостатньо оснащена матеріально-технічна база, і по-третє, є недосконалість у законодавчій базі, що впливає на розвиток зовнішньоекономічної діяльності у України.

Все це суперечить вирішуваним завданням та різноманітності ЗЕД, негативно позначається на оперативності та якості митного обслуговування учасників ЗЕД, створює проблеми з наповненням доходної частини державного бюджету, призводить до порушень митних правил та збільшення кількості злочинів у сфері митної діяльності.

3.2 Пріоритети формування митної безпеки України у воєнний та пост воєнний період

В умовах високого ступеня небезпеки для економічної системи та митної безпеки України, у воєнний та пост воєнний період, порядок організації процедур митного контролю і оформлення було змінено не лише у частині співпраці із Росією та Білоруссю.

Так, відповідно до сформованих новітніх пріоритетів формування митної безпеки, було прийнято низку документів, що внесли зміни і у інші аспекти забезпечення ЗЕД:

по-перше, Урядом було запропоновано зміни у механізмах організації митних процедур, що було узагальнено у постанові КМУ № 330 від 20.03.2022 [10,11]. Даний документ пропонує надання права вибору суб'єктам господарювання та громадянам, які ввозять товари, в т. ч. транспортні засоби, на митну територію України, один з двох способів їх митного оформлення та митного контролю:

– спрощений спосіб, який передбачає, що «митний контроль та митне оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, які ввозяться на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для морського, автомобільного та залізничного сполучення, здійснюється без справляння митних платежів, у тому числі податку на додану вартість (далі – ПДВ), акцизного податку, ввізного мита, шляхом подання декларантом митному органу попередньої митної декларації без проведення митного огляду, без застосування фітосанітарного контролю, заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (крім державного експортного контролю) безпосередньо у пунктах пропуску/контролю через державний та митний кордон України»;

– стандартний спосіб, який передбачає, що «митний контроль і митне оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, здійснюються у повному обов'язі відповідно до вимог МКУ, а оподаткування ввезених товарів, у тому

числі акцизним податком та ПДВ, здійснюється на загальних підставах, встановлених Податковим кодексом України (далі – ПКУ)» [10].

Учасники ЗЕД (як фізичні особи, так і суб'єкти господарювання) мають можливість обрати лише одну із запропонованих у постанові КМУ № 330 форм організації митних процедур. При цьому, за умови обрання спрощеного способу, суб'єкт правовідносин подає відповідну заяву за формою, встановленою ДМС України, використовуючи паперовий чи електронний її формат. Також передбачені і певні обмеження щодо застосування спрощеного способу організації митного контролю і митного оформлення, зокрема, щодо господарюючих суб'єктів, які здійснюють ввезення на митну територію України наступні позиції:

- спирт етиловий та інші спиртові дистиляти;
- алкогольні напої та пиво (крім квасу «живого» бродіння);
- тютюнові вироби, тютюн, промислові замітники тютюну, сигарет, цигарок, сигарил та рідин, що використовуються в електронних сигаретах.

Таким чином, постанова КМУ № 330 зорієнтована на максимальне спрощення митних процедур, визначаючи можливості їх організації шляхом подання декларантом митному органу попередньої митної декларації у спрощеній формі безпосередньо у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний та митний кордон України та отримуючи результати митних процедур у строк не більше десяти хвилин [10].

Даний порядок організації митних процедур запропоновано Урядом лише на час дії воєнного стану у державі, що є цілком виправдано складними умовами війни, коли певні потреби військовослужбовців та громадян, що опинились у складних життєвих обставинах, важко закрити внутрішніми резервами держави. Цей фактор так само знайшов своє відображення у постанові КМУ № 330, зокрема стосовно організації митних процедур при ввезенні на митну територію України гуманітарної допомоги. Так, документом передбачено, що пропуск гуманітарної допомоги, військових товарів, лікарських засобів та виробів медичного призначення здійснюється невідкладно через спеціальний канал без

проведення митного огляду та без відповідних рішень ОДА/ОВА про визнання таких товарів гуманітарною допомогою [10].

по-друге, Урядом було запропоновано відстрочення сплати митних платежів за деякими із позицій, які підлягають ввезенню на митну територію України, а саме за [11]:

- лікарські засоби, дозволені для виробництва і застосування в Україні та внесені до Державного реєстру лікарських засобів;
- медичні вироби, які внесені до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення або відповідають вимогам відповідних технічних регламентів;
- певні категорії продуктів харчування;
- товари, визначені списком товарів військового призначення, що регламентовано не лише постановою КМУ № 236 [11], а і додатком до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення, затвердженим постановою КМУ № 1807 [12];
- товари критичного імпорту, перелік яких наведено у постанові КМУ № 153 [13].

по-третє, Урядом були внесені значні зміни у процедуру розмитнення ввезених на митну територію України автомобілів. Зокрема, «з 1 квітня 2022 року (тимчасово, на період дії воєнного стану на території України) звільняються від оподаткування ПДВ, акцизним податком операції з ввезення фізичними особами на митну територію України автомобілів легкових, кузовів до них, причепів та напівпричепів, мотоциклів, транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів для перевезення вантажів у митному режимі імпорту» [14], а також «з 1 квітня 2022 року на період дії воєнного стану на території України звільняються від оподаткування ПДВ операції з ввезення товарів на митну територію України у митному режимі імпорту суб'єктами господарювання, які зареєстровані платниками єдиного податку першої, другої та третьої групи» [14], окрім фізичних та юридичних осіб певних категорій, визначених законом № 2142-IX, що вносить правки у ПКУ.

Власне, такий крок було запропоновано в рамках розширення бази для забезпечення потреб Збройних сил України (далі – ЗСУ) у автотранспортних засобах, а також підтримки бізнесу, що займається зовнішньоекономічною діяльністю. Якщо скасування митних платежів для певних категорій суб'єктів підприємництва дійсно мала ефект підтримки ЗЕД, то, як відобразила практика впровадження змін у частині розмитнення авто, більшість цивільних громадян використали дану можливість задля придбання транспортних засобів для особистих потреб, що в кінцевому результаті не мало жодних переваг в контексті забезпечення ЗЕД. Даний аспект має дві сторони:

- з одного боку, динамічне зниження доходів населення, зниження зайнятості, скорочення робочих міст і масові втрати бізнесу від окупації значної частки українських територій (яка становить трохи більше, ніж 20,0% від загальної площі України) призводять до пошуку громадянами шляхів мінімізації витрат, власне, спонукає до використання можливості придбання авто із «нульовим розмитненням»;

- з іншого боку, усвідомлюючи всю важливість забезпечення ЗСУ, а також суб'єктів господарювання в умовах війни все ж таки даний документ, на наш погляд, вимагає допрацювань, зокрема, має визначати певні обмеження для цивільних громадян. Беручи до уваги першочергові потреби військових у автотранспортних засобах важливо розуміти, що даний документ прийнятий для підтримки саме ЗСУ. Відповідно, масові придбання авто цивільними громадянами за спрощеними митними процедурами і «нульовим розмитненням» призводять до гальмування роботи митниць та значних втрат Державного бюджету, дедалі ускладнюючи фінансово-економічне положення держави.

На фоні таких подій було запропоновано Верховній Раді України (далі – ВРУ) до розгляду урядовий законопроект № 7418-3 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування» [15], що має ідею про скасування/зміну практики використання імпортованих пільг на товари й авто. Станом на початок червня 2022 року остаточного рішення не ухвалено, проте

робота ВРУ та Уряду у напрямі оптимізації організації митних процедур при ввезенні автотранспортних засобів на митну територію України під час дії воєнного стану продовжується.

Запропоновані Урядом у вище окреслених документах варіанти здійснення митного контролю і оформлення товарів (в т. ч. автотранспортних засобів), що імпортуються на митну територію України, створюють безпрецедентні для українських компаній можливості самостійно обирати найоптимальніший шлях для декларування митних операцій у період дії воєнного стану, не порушуючи при цьому функціонал митних, податкових та банківських установ.

Уповноважені органи влади, митні органи, Уряд, ВРУ, навіть в умовах динамічних трансформацій структури ЗЕД та митної політики, намагаються працювати злагоджено та приймати виважені кроки, що матимуть важливу у довгостроковій перспективі роль в контексті не лише вдосконалення організації митних процедур, а і сталості розвитку економіки України, загалом. Так, важливе значення матиме розгляд урядового законопроекту про розмитнення авто через українських цифровий додаток «Дія» [16].

Такий сервіс може вважатись безпрецедентним, оскільки фактично не має ефективних аналогів у світі. Першочерговим завданням даного етапу є опрацювання питань, пов'язаних із розмитненням електрокарів. Вдала практична організація та втілення задуму Уряду матиме позитивний ефект як для бізнесу та держави в рамках підтримки ЗЕД, так і для громадян у двох вимірах:

по-перше, буде досягнуто оптимізації процедури розмитнення авто, зокрема електрокарів, її спрощення, адаптації до цифрових трансформацій в економіці. Уряд у структуру законопроекту закладає мету щодо усунення корупційних схем та маніпуляцій із цінами на авто при їх розмитненні (що було нагальною проблемою як в умовах довоєнного періоду, так залишається і під час війни та, безсумнівно, матиме місце в умовах пост-воєнного відновлення держави).

За новим порядком, митні органи не матимуть значного суб'єктивного впливу на реалізацію митних процедур, зокрема на формулу розмитнення; її

визначення відбуватиметься виключно із урахуванням характеристик авто: об'єму, типу та потужності двигуна, віку автомобіля та його ексклюзивності); по-друге, буде підтримано «зелений курс» України та вирішено ряд екологічних проблем. Зокрема, додатково передбачені норми, які повністю звільнять від оподаткування автомобілів із електричними двигунами та запропонують меншу ставку для авто з гібридними двигунами. Ріст використання українським суспільством авто із електричними двигунами, в т. ч. гібридними, матиме позитивний ефект і для екологічної ситуації, яка значно погіршилась в умовах війни, і для спрощення реалізації Україною євроінтеграційних прагнень, які так само вимагають підвищення уваги уповноважених органів влади до екологізації України.

Таким чином, вдала реалізація ідеї Уряду може стати яскравим прикладом збалансованості заходів цифровізації та антикорупційної діяльності, що є метою кожної із держав сьогоденного світу, що мають курс на прогресивний розвиток і стає соціально-економічне зростання.

Висновки до розділу 3

Сучасна практика організації митних процедур в умовах військового конфлікту, у частині забезпечення ЗЕД в Україні передбачає сукупність заходів із контролю і оформлення товарів, послуг чи інших об'єктів, що перетинають митний кордон України, а також порядок сплати відповідних зборів і податків до бюджету. Війна значно вплинула на зміну організації роботи ДМС, що вимагало внесення відповідних змін у нормативно-правові документи і законодавчу базу України.

Проте, проблематика організації митних процедур під час війни навіть за умов вже реалізованих кроків не втрачає своєї актуальності. Реформування організації роботи митної служби, впорядкування реалізації митних процедур є тими задачами, які довгий час перебувають у пріоритеті. Саме за обставин критичного положення доцільною є мобілізація усього наявного потенціалу та використання його не лише задля подолання актуальних проблем, а і як бази для пост-воєнного відновлення.

Враховуючи важливість ЗЕД для України як учасника глобального ринку, а також вітчизняного бізнесу, який здатен запропонувати світу якісний товар із високою доданою вартістю, а не лише сировину, робота над впорядкуванням митних процедур має тривати і надалі. Лише захист і підтримка національного товаровиробника забезпечать їх безперебійну роботу та утримання конкурентних позицій на світовому ринку навіть за умов війни, а спрощення митних процедур в процесі здійснення імпорту значно оптимізує забезпечення потреб і громадян України, і ЗСУ.

ВИСНОВКИ

Відповідно до результатів проведеного дослідження у розділі першому магістерської роботи, стосовно сутності теоретико-організаційних аспектів митної безпеки в умовах активізації міждержавних торговельних конфліктів, дійшли до висновку про те що в сучасних умовах, митні органи виконують наступні функції по забезпеченню митної безпеки:

- забезпечують порядок переміщення товарів через кордон згідно з певними правилами;
- проводять митний контроль та митне оформлення;
- здійснюють контроль імпорту та експорту;
- здійснюють валютний контроль;
- забезпечують дотримання законодавства у сфері митної справи;
- захищають інтереси українських споживачів від товарів, що ввозяться;
- беруть участь у розробці та реалізації митної політики;
- стягують мита та митні платежі;
- регулюють торговельно-економічні відносини;
- ведуть митну статистику;
- сприяють розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Розглядаючи сучасний стан вивчення проблеми ведення торгових війн в сучасних умовах посилення митної безпеки України, варто підсумувати, що це не нове явище. Торговельні війни можуть приймати різні форми і має безліч способів реалізації. Держави часто використовують торгові конфлікти ведення зовнішньої політики, проте до останнього намагаються вирішити всі розбіжності мирно, оскільки не часто навіть ініціатори цього конфлікту можуть вийти переможцями. Також торгові війни можуть дуже вдарити по економіці країни, навіть по розвиненій.

Таким чином, торгові війни – це поширене явище з багаторічною історією. Існує кілька видів торгових воїн, а також безліч видів її реалізації. Торгові конфлікти виникають з багатьох причин (політичних чи економічних та ін.).

У частині дослідження практичних домінантів забезпечення митної безпеки України в умовах посилення зовнішньоекономічних ризиків, у другому розділі магістерського дослідження, прийшли до висновків про те що з одного боку митні органи повинні забезпечувати виконання покладеної на них фіскальної та правоохоронної функції із забезпечення митних перевірок, а з іншого – реалізовувати на практиці митну політику, що сприяє розвитку міжнародної торгівлі та захисту національного виробника, що значним чином залежить від ефективності виконання контрольної та сервісної функцій митниці.

В умовах невиконання планових показників митних надходжень внаслідок дії різного роду зовнішніх та внутрішніх факторів як економічного, так політичного, адміністративного та іншого характеру існує ризик додаткового тиску на сумлінних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з боку митних органів, що сприяє зниженню економічної активності, погіршенню бізнес-клімату в державі, що своєю чергою призводить до відтоку капіталу. Тому, очевидно, що необхідно удосконалювати роботу митної служби в напрямку підвищення ефективності контрольної роботи та переорієнтації на пошук потенційних джерел митних платежів у сфері незаконного імпорту.

Згідно з теорією економічних циклів, запропонованою Н.Д. Кондратьєвим, «сьогодні вже створено всі передумови для вступу провідних світових економік у фазу шостого технологічного укладу, ядро якого складатимуть такі високотехнологічні галузі, як інформаційні технології, нанотехнології, молекулярні, біотехнології, когнітивні технології, та інші. Внаслідок цього у світі на державному рівні багатьох країн поставлено завдання переходу на інноваційний шлях розвитку цивілізації та вже розроблено відмінність стратегій забезпечення економічної безпеки та сценарії для вирішення даного завдання. В Україні актуалізовано завдання розвитку інформаційного суспільства та цифрової економіки, яка може бути виконано у повному обсязі лише в результаті формування єдиного цифрового простору, основою якого виступить єдина цифрова розрахунково-платіжна система а також створення митного документообігу на базі такої системи.

Відповідно до проведеного у третьому розділі дослідження наступних напрямків підвищення рівня митної безпеки України в умовах міждержавних торговельних суперечок та військових конфліктів в сучасних умовах, робимо висновок про те що на сьогоднішній день, практика організації митних процедур в умовах військового конфлікту, у частині забезпечення ЗЕД в Україні передбачає сукупність заходів із контролю і оформлення товарів, послуг чи інших об'єктів, що перетинають митний кордон України, а також порядок сплати відповідних зборів і податків до бюджету. Війна значно вплинула на зміну організації роботи ДМС, що вимагало внесення відповідних змін у нормативно-правові документи і законодавчу базу України.

Проте, проблематика організації митних процедур під час війни навіть за умов вже реалізованих кроків не втрачає своєї актуальності. Реформування організації роботи митної служби, впорядкування реалізації митних процедур є тими задачами, які довгий час перебувають у пріоритеті. Саме за обставин критичного положення доцільною є мобілізація усього наявного потенціалу та використання його не лише задля подолання актуальних проблем, а і як бази для пост-воєнного відновлення.

Враховуючи важливість ЗЕД для України як учасника глобального ринку, а також вітчизняного бізнесу, який здатен запропонувати світу якісний товар із високою доданою вартістю, а не лише сировину, робота над впорядкуванням митних процедур має тривати і надалі. Лише захист і підтримка національного товаровиробника забезпечать їх безперебійну роботу та утримання конкурентних позицій на світовому ринку навіть за умов війни, а спрощення митних процедур в процесі здійснення імпорту значно оптимізує забезпечення потреб і громадян України, і ЗСУ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-17. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 17.08.2021).
2. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
3. Звіти про виконання Державного бюджету України за 2014–2021 рр. Державна казначейська служба України URL: <http://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 17.08.2021).
4. Частка імпорту у ВВП. Статистичний відділ Європейської економічної комісії ООН. URL: <https://w3.unecse.org/PXWeb/ru/Table?IndicatorCode=36> (дата звернення: 17.10.2022).
5. Зовнішня торгівля України. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 17.10.2022).
6. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція): Конвенція Ради Митного Співробітництва від 18.05.1973. Офіційний вісник України. 2011. № 71. № 18. Ст. 727. С. 244. Ст. 2711.
7. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. Національний банк України URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 17.10.2022).
8. Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю : Розпорядження КМУ № 188-р від 26.02.2022. Офіційний вісник України. 2022. № 20. С. 20. Ст. 1068.
9. Про застосування заборони ввезення товарів з Російської Федерації: Постанова КМУ № 426 від 09.04.2022. Офіційний вісник України. 2022. № 33. С. 256. Ст. 1785.
10. Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану : Постанова КМУ № 330 від 20.03.2022. Офіційний вісник України. 2022. № 26. С. 75. Ст. 1417.

11. Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану : Постанова КМУ № 236 від 09.03.2022. Офіційний вісник України. 2022. № 25. С. 330. Ст. 1318.

12. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення : Постанова КМУ № 1807 від 20.11.2003. Офіційний вісник України. 2003. № 48. С. 14. Ст. 2506.

13. Про перелік товарів критичного імпорту: Постанова КМУ № 153 від 24.02.2022. Офіційний вісник України. 2022. № 29. С. 7. Ст. 1562.

14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України № 2142-IX від 24.03.2022. Офіційний вісник України. 2022. № 32. С. 34. Ст. 1693.

15. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування : Проект Закону України № 7418-3 від 09.06.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39767> (дата звернення: 14.06.2022).

16. Прем'єр-міністр: Уряд схвалив законопроект про розмитнення авто в Дії – новий сервіс фактично не має аналогів у світі. // URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premyer-ministr-uryad-shvaliv-zakonoproekt-prorozmitnennya-avto-v-diyi-novij-servis-faktichno-ne-maye-analogiv-u-sviti> (дата звернення: 04.11.2022).

17. Висновок про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» Рахункова палата України. URL: https://rp.gov.ua/uploadfiles/Activity/Collegium/2021/7-1_2021/Vysn_7-1_2021.pdf (дата звернення: 04.11.2022).

18. Висновок про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» Рахункова палата України. URL: https://rp.gov.ua/uploadfiles/Activity/Collegium/2020/91_2020/Vysn_9-1_2020.pdf (дата звернення: 04.11.2022).

19. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>

20. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#Text

21. Авраменко Н. Л., Дорошенко Т. М., Матвеев М. Е. Проблеми митного контролю в контексті європейської інтеграції України. Економіка та держава. 2022. № 1. С. 55–60. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.1.55>

22. Аналіз обсягів контрабанди в Україні. 2021. Ukraine Economic Outlook. URL: <https://www.ukraineeconomic-outlook.com/researches> (дата звернення: 17.10.2022).

23. Боев Є.І. Маркери інноваційного розвитку України: форсайт-дослідження // Вісник Західного державного університету. Серія: Економіка. Соціологія. Менеджмент. 2020. №4 (17). З. 143-149.

24. Васильєв І.Р., Карамелева К.А. Правоохоронна діяльність митних органів в умовах лібералізації митного законодавства // Актуальні проблеми теорії та історії держави та права: збірник наукових праць професорсько-викладацького складу, членів студентського наукового товариства при кафедрі теорії та історії держави та права. – К.: Вид-во акад. наук України, 2020. – Вип. 3. – С.116-119

25. Волинська митниця Держмитслужби. Дані перевірок станом на 2022 р. URL: <https://customs.gov.ua/volinska-mitnitsia-derzhmitsluzhbi/2022>

26. Герасимов А.П. До питання законодавчому визначенні поняття економічна безпека // Актуальні проблеми держави й суспільства у сфері забезпечення права і свободи людини і громадянина. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (присвячена 65-й річниці з дня прийняття Загальної декларації прав людини та 20-й річниці прийняття Конституції

України), м. Київ, 28 листопада 2013 року: у IV год. – К.: УМВС УКРАЇНИ, 2019, Ч. 1. – С. 169-173.

27. Герасимов А.П. Теоретико-правові та термінологічні аспекти проблеми категорії "економічна безпека" // Актуальні проблеми права в сучасних умовах: збірник матеріалів науково-практичної конференції. – К.: УМВС УКРАЇНИ, 2020, Вип. 3. – С. 13-22

28. Губа М. О. Фактори підвищення ефективності здійснення державної митної справи в Україні // Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур: матеріали науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 25 вересня 2014 р.). Хмельницький, 2014. С. 80–81.

29. Додало В.О. Економічна злочинність та її вплив на економічну безпеку держави. – К.: АПС «НТІ-ЦА» МВС України, 2020, - 25 с.

30. Докучаєв О.М., Заков В.М. Економічна безпека України у контексті участі у Світовій організації торгівлі // Громадська безпека, законність та правопорядок у III тисячолітті: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 27 червня 2020 р.). – К.: Вид-во. ін-ту МВС України, 2021, Ч. 1. – С. 114-116

31. Дубровський В., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення / уникнення оподаткування в Україні. Київ, 2017. // URL: <http://rpr.org.ua/wpcontent/uploads/2017/09/Instumentariy-uhilyannyavid-splati-podatkiv-2017.pdf> (дата звернення: 17.08.2021).

32. Дьомін В.А. СОТ: глобальна економіка та економічна безпека України // Юридична думка. – К.: Вид-во юр. ін-ту, 2013 № 1 (75). - С. 5-20

33. Єфімов О.М. Економічна злочинність, як загроза економічній безпеці сучасної України. Питання економіки. – 2019. – № 12. - с. 14-24.

34. Козлов В.І. Удосконалення взаємодії підрозділів дізнання та оперативно-розшукових підрозділів митних органів // Юридичний світ. – 2018. – № 9. – С. 57-79.

35. Козловський А.Ю. Актуальні проблеми організації боротьби митних органів України зі злочинами, віднесеними до їхньої компетенції // Наукові праці. Академія юридичних наук. Вип. 7, У 2 т. – К.: Юрист, 2017. - Т. 2. – С. 27-41
36. Левко М.М. Системний підхід до визначення ролі та місця митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави. Науковий вісник НЛТУ України. 2016. Вип.26.2. С. 95–103. DOI: <https://doi.org/10.15421/40260216>
37. Лемешев Є.В. Забезпечення власної безпеки митних органів у системі загальнодержавних заходів протидії корупції // Сучасне право. 2017. № 4. 12 с.
38. Мирончук В. М. Матвеев М.Е., Голомша Н.Є. Митні процедури забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни. Економіка та суспільство. Випуск # 39 / 2022. – С. 9-12 // URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-43>
39. Модернізація податкової та митної політики в інституціональному забезпеченні розвитку економіки України: монографія / К.О. Ващенко, П.В. Пашко, С.В. Онишко та ін.; за наук. ред. д.е.н., проф. П.В. Пашка, д.е.н., проф. С.В. Онишко. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. – 518 с.
40. Несторишен І.В., Бережнюк І.Г., Брендак А.І. Система управління митними ризиками в контексті спрощення митних процедур. Modern Economics. 2020. № 22 (2020). С.59-63. – DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V22\(2020\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V22(2020)-09)
41. Новікова К.І. Глобалізаційні виклики митній безпеці держави. Вісник Запорізького національного університету. Серія «Економічні науки». 2012. № 4. С. 174–180. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/econo-4-2012/174-180.pdf>
42. Новосад І. В. Митна безпека, як важлива складова економічної безпеки держави. Світ фінансів. 2015. № 2. С. 145–155. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/884/892>
43. Павловська Н.І., Осадчук О.В., Рудченко Є.М. Вплив митних органів на економічну безпеку держави. Митна безпека. 2011. № 1–2. С. 52–56. URL: <http://elar.khnu.km.ua/spur/bitstream/123456789/2043/1/7.pdf>

44. Падалко В.О. Економічна злочинність та її вплив на економічну безпеку держави. – К.: АІПС «НТІ-ЦА» МВС України, 2019. – 25 с.
45. Пашко П.В., Пісний П.Я. Митна політика та митна безпека України. Фінанси України. 2018. - № 1. С. 74–85.
46. Панченко В. Г. Економічні санкції, як інструмент зовнішньої політики в контексті реалізації національних інтересів. Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід №1/2017. С. 10-16.
47. Росія стала найбільш санкціонованою державою у світі. // URL: https://varta1.com.ua/news/rosiya-stala-naybilsh-sankcionovanoyu-derzhavoyu-usviti_342296.html.
48. Розвиток митної політики України в контексті реалізації економічної функції держави: монографія / Гребельний О. П., Пашко П. В., Шевчук С. В., Сушкова О. Є. та ін.; за ред. д.е.н., проф. О. П. Гребельного. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. – 266 с.
49. Розумій М.М. Зовнішньоторговельна безпека держави: управлінський аспект. Державне управління та місцеве самоврядування. 2010. № 2. С. 18–26. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02\(5\)/10rmmdua.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02(5)/10rmmdua.pdf)
50. Словник української мови : в 11 томах / редкол. І. К. Білодід (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 1: А–В, 1970. 799 с. URL: <http://sum.in.ua/s/bezpeka>
51. Титор В., Заяц В., Кекіш І. Організаційно-структурне забезпечення оперативно-розшукової діяльності митних органів. Світ фінансів. 2021. №1(66). С. 249-263.
52. Федоришина Л., Фрадинський О. Загрози і виклики перед митною системою України в умовах пандемії. Перспективи розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: мат. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 20 трав. 2020 р.). Тернопіль : ТНЕУ, 2020. С. 136–138.
53. Шевчук С.В. Аналіз теоретико-методологічних підходів визначення поняття «митні інтереси». Економіка та держава. 2018. - № 10. С. 42–48. DOI: 10.32702/2306-6806.2018.10.42

54. Юридична енциклопедія: в 6 томах / редкол. Ю. С. Демченко (голова) та ін. Київ: Українська енциклопедія, 1998. Т. 1: А–Г. 672 с.
55. Dev K. and Spanjers J. Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2003-2012. Washington, DC: Global Financial Integrity, 2014. – 72 pg.
56. Horbachova N. Konflikt yak zasib dosyahnennya mety spilkuvannya [Conflict as a means to an end]. Bulletin of Lviv University. Foreign Languages Series. 2016, vol. 23, pp. 57–63.
57. Hordyeyeva T. Determinanty konfliktnykh situatsiy u mizhnarodniy torhivli [Determinants of conflict situations in international trade]. Formation of a market economy. 2011, no. 25, pp. 276–285
58. Yatsenko O., Uskova D. Mizhderzhavni torhovel'ni superechky yak vyyavlennya polityky protektsionizmu [Interstate trade disputes as a manifestation of protectionist policies] // Economics and organization of management. 2019, no. 4 (36), pp. 58–65.
59. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrayiny [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
60. Ministerstvo finansiv Ukrayiny [Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2021/>

ДОДАТОК 1.

Основні параметри традиційного та інноваційного підходів до організації
розрахунково-платіжних систем митного документообігу*

Параметр	Традиційні електронні системи	Інноваційні цифрові системи
Пристрій обробки інформації	Виділений сервер (група серверів)	Розподілена мережа серверів
Зберігання даних	База даних	Розподілені реєстри
Формат подання записів про одиниці обліку в системі	Числові записи на рахунках користувачів	Записи про транзакції у вигляді записів/блоків, підписані закритим ключем користувача
Архітектура додатків	Традиційне клієнт серверне рішення	Технологія розподілених реєстрів
Формат подання транзакції	Запис про операцію переказу коштів між рахунками (проводка)	Скрипт мовою програмування криптосистеми (додаткові умови)
Форма існування	Електронна	Цифрова
Архітектура мережі	Мережа з виділеними серверами	Однорангова мережа
Аналог відкритого ключа	Номер рахунку	Номер гаманця
Аналог закритого ключа	Пароль	Унікальний ідентифікатор користувача
Можливість відновлення доступу до рахунку або облікового запису користувача в системі	Наявність	Відсутність
Умови здійснення операції	Безперервна робота щонайменше одного сервера, зокрема, абонентських пристроїв, каналів зв'язку та відповідного програмного забезпечення	Безперервна робота більшості серверів і каналів зв'язку мережі, а також абонентських пристроїв, програмного забезпечення
Можливість укладання смарт-контрактів	Відсутність	Наявність
Емісія одиниці обліку у системі	Централізована	Децентралізована
Можливість встановлення обмеженої кількості емітованих одиниць обліку в системі	Відсутність	Наявність

Максимальна подільність одиниці обліку	10^{-2}	10^{-8}
Параметр	Традиційні електронні системи	Інноваційні цифрові системи
Загальний доступ до даних про транзакції	Відсутність	Наявність
Рівень прозорості діяльності системи та всіх фінансових операцій	Низький	Високий
Анонімність	Так / Ні (залежно від суми переказу)	Не гарантується
Рівень впливу операційних ризиків	Високий	Низький
Курс обміну одиниці обліку системи на законний засіб платежу	Для електронних грошей чітко встановлено/не потрібно для систем безготівкових грошей.	Забезпечені одиниці обліку/змінюється залежно від попиту у разі відсутності забезпечення
Наявність забезпечення одиниці обліку	Наявність	Наявність / Відсутність (незабезпечені цифрові активи, соціальна довіра)
Волатильність курсу обміну	Низька	Низька (забезпечені одиниці обліку законним засобом платежу) / Середня (забезпечені одиниці обліку дорогоцінними металами та природними ресурсами) / Висока (незабезпечені одиниці обліку)
Форма забезпечення	Закон, законний засіб платежу	Законний засіб платежу / дорогоцінні метали / природні ресурси
Участь пристроїв користувача у роботі системи	Не беруть участь	Беруть участь
Розмір комісії за проведення операцій	Висока/Середня	Низька
Вираз (вид) одиниці обліку у системі	Національна валюта / Приватна ²⁰⁴	Приватна
Наявність оператора системи (офіційного представника), відповідального за її функціонування	Наявність	Наявність / Відсутність
Параметр	Традиційні електронні системи	Інноваційні цифрові системи
Наявність державного контролю та регулювання	Так / Ні (залежно від суми переказу)	Ні
Можливість приватного контролю	Наявність	Наявність

Можливість приватного регулювання (оператором)	Наявність	Відсутність
Рівень достовірності фінансової інформації	Низький	Високий
Наявність тимчасових обмежень проведення операцій у системі	Так (офіс) / Ні (дистанційне обслуговування в системі)	Ні
Наявність територіальних обмежень проведення операцій у системі	Так (офіс) / Ні (дистанційне обслуговування в системі)	Ні
Процесинг проведення розрахунків та платежів	Складний	Нескладний
Кількість сторін, які беруть участь у здійсненні розрахунково -платіжних операцій у системі	> 3(відправник, одержувач, оператор системи та інші посередники)	> 2 (відправник, одержувач, за необхідності третя сторона у разі укладання смарт-контрактів / з метою проведення анонімних розрахунків для «розмиття» суми переказу)

*Розроблено автором.